

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminologie

Nové trendy v českém vězeňství

Diplomová práce

New trends in Czech prison

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
PhDr. Alena MAREŠOVÁ Ph.D.

AUTOR PRÁCE
Bc. Vojtěch PAVELEK

PRAHA
2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 12. 3. 2022

Bc. Vojtěch PAVELEK

Poděkování

Za pedagogickou pomoc při zpracování této diplomové práce bych rád poděkoval své vedoucí mé diplomové práce paní PhDr. Aleně Marešové Ph.D. a panu kpt. Mgr. Liboru Zachovalovi, který mi poskytl cenné rady.

ANOTACE

Tato diplomová práce pojednává o nových trendech v českém vězeňství. Hlavní náplní této diplomové práce je zhodnotit a zanalyzovat současný stav v českém vězenství s důrazem na trendy uvedené v Konceptci českého vězeňství do roku 2025. Bude zde pojednáno také o významu a aktuálnosti tohoto tématu, základních pojmech spojených s vězeňstvím a nepodmíněném trestu odnětí svobody v posledních letech. Nutno také sdělit, že tato diplomová práce se nebude zabývat zabezpečovací detencí, co by ochranným opatřením. Samotný závěr této práce bude patřit empirické části, kde budou zjištěná fakta, spojená s novými trendy, potvrzena či vyvrácena.

ABSTRACT

The diploma thesis focuses on new trends in Czech prison system. The main aim of the thesis is to evaluate and analyze contemporary condition of the Czech prison system with the emphasis on trends started in the Czech imprisonment approach up to 2025. The importance and up-to-dateness of this topic is also taken into consideration, as well as numerous basic terms connected to prison system, custodial sentence of imprisonment in recent years. It is also essential to mention, that the diploma paper does not deal with safety detention as a protective measure. The conclusion targets the empirics in which the results of research will be either approved or disapproved.

KLÍČOVÁ SLOVA

Vězeňská služba ČR* penologie* nepodmíněný trest odnětí svobody* nové trendy* vězněné osoby* koncepce českého vězeňství* věznice*

KEY WORDS

Czech prison service* Penology* Unconditional imprisonment* New trends* Prisoners* Czech prison concept* Prison*

Obsah

Úvod.....	6
1. Teoretický úvod	8
2. Základní pojmy	12
3. Nepodmíněný výkon trestu odnětí svobody	15
4. Nové trendy v českém vězeňství.....	21
4.1. Zaměstnání	22
4.2. Vzdělávání.....	25
4.3. Program zacházení a SARPO	28
4.4. Souhrn zbývajících trendů	31
5. Empirická část	35
5.1 Analýza veřejně dostupných informací	35
5.2 Dotazník	47
5.3 Rozhovor	54
5.4. Vyhodnocení	57
5.4.1 Výstupní zpráva analýzy veřejně dostupných informací	57
5.4.2. Výstupní zpráva dotazníků	58
5.4.3. Výstupní zpráva rozhovorů	59
5.4.4. Výstupní zpráva empirické části.....	60
Závěr	62
Seznam použité literatury	64
Seznam příloh.....	71

Úvod

Česká republika je demokratická země založená na právech, principech i zásadách a každý její občan je považován za čestného, bezúhonného občana, dokud se odsuzujícím rozsudkem soudu neprokáže jeho vina. Toto jsou ideje, jež dělají náš stát právním státem, jakým je. A v případě českého vězeňství by tomu nemělo být opačně. I zde musí vězeňský systém fungovat na základě právních předpisů, principů a zásadách, které jsou kromě základních právních předpisů stanoveny i ve vnitřních předpisech věznice. Mezi základní předpisy patří zákon č. 40/2009 Sb., zákon č. 555/1992 Sb. a zákon č. 169/1999 Sb., tyto předpisy upravují v samotném základu výkon českého vězeňství v tuzemském prostředí. S přicházející dobou se společnost vyvíjí a ruku v ruce s ní i právní předpisy a normy. Tyto normy se ve vztahu k vězeňství vyvíjejí. Dnes se již nelze setkat s drakonickými nebo jinak nehumánními tresty a pro tyto případy jsou stanovené standardy upravené vnitrostátními předpisy, právem Evropské unie a mezinárodním právem. Všechny tyto instituce a vývoj má vliv na dnešní podobu českého vězeňského systému, jako i na vznik nových trendů. Tyto trendy a vývoj jsou v české praxi publikované především v koncepcích českého vězeňství a studiích Institutu pro kriminologii a sociální prevenci. V současné době lze nalézt nové trendy v Koncepti českého vězeňství do roku 2025, jež je nyní v účinnosti a jež byla schválena vládou ČR. Hlavním cílem této diplomové práce je porovnat, nakolik je psaná Koncepce v souladu s realitou, praxí a jak jsou její nové trendy naplněny v českém vězeňství.

Na začátku je nutné říci, že tato diplomová práce se nebude zabývat zabezpečovací detencí, ale jen novými trendy v českém vězeňství. Diplomová práce je rozdělena do 5 kapitol. Teoretický úvod do problematiky zahrnuje přehled základních předpisů upravujících vězeňství, řešerši literatury, organizaci a odborníky zabývající se novými trendy v českém vězeňství. V této kapitole nebudou chybět ani zahraniční autoři a jejich publikace. Ve druhé kapitole půjde o vymezení jednotlivých základních pojmů. Dále se v kapitole číslo 3 bude autor zabývat nepodmíněným trestem odnětí svobody. V této kapitole bude pojednáno o základní charakteristice zahrnující právní úpravu, účel trestu, novodobý pohled a popis jednotlivých činností souvisejících s nepodmíněným trestem odnětí

svobody. Závěr této kapitoly bude tvořit popis nástupu do výkonu trestu. V poslední kapitole bude pozornost věnována novým trendům v českém vězeňství podle Koncepce českého vězeňství do roku 2025 se třemi podkapitolami poukazující na tři největší problémy a nové trendy v českém vězeňství. Poslední čtvrtá podkapitola se bude zabývat zbývajícími a neméně důležitými trendy, které je také třeba zmínit.

V empirické části práce uvedené v kapitole č. 5 provede autor vlastní výzkum, jenž bude hlavním přínosem této práce a kde porovná Koncept českého vězeňství s realitou. Výzkum autor zahájí analýzou veřejně dostupných informací. Dále se autor ve výzkumu bude dotazovat přímo zaměstnanců Vězeňské služby ČR, na které nové trendy ve službě dopadají. V šetření bude použit rozhovor jako kvalitativní metoda a dotazník. Mezi další metody, které autor použije, bude analýza statistik VS ČR a dalších souvisejících orgánů. Závěrem vlastního výzkumu autor provede komparaci všech zjištěných údajů a potvrdí nebo vyvrátí tak nové trendy v českém vězeňství. Všechny závěry jednotlivých metod budou potom následně uvedeny ve vyhodnocení empirické části.

Pro účely této práce nutno sdělit, že jak teoretická, tak empirická část této diplomové práce se nebude zabývat zabezpečovací detencí, co by ochranným opatřením, které spadá do režie Vězeňské služby ČR.

Téma této práce a její zpracování bude cíleně sloužit jako zdroj ucelených informací korespondujících s realitou a Koncept českého vězeňství do roku 2025. Diplomová práce bude představovat zdroj informací pro zaměstnance Vězeňské služby ČR, odbornou veřejnost a nakonec studentům Policejní akademie v Praze.

1. Teoretický úvod

V České republice existuje řada státních institucí, vědců, pedagogů a metodiků zabývajících se vězeňstvím a jeho spoluvytvářením s vidinou lepšího fungování tohoto složitého systému.

Na základě těchto požadavků vznikají zákony, které tento složitý systém zastřešují. Mezi ně patří Ústava ČR, Listina základních práv a svobod, zákon o Vězeňské službě a justiční stráží ČR, trestní zákoník, trestní řád, zákon o výkonu vazby a mnoho dalších zákonů (zákon o služebním poměru bezpečnostních sborů).¹

Dále je nutno uvést Konceptci českého vězeňství, nyní je v účinnosti koncepce do roku 2025. Koncepce navazuje na předchozí *Koncepci rozvoje vězeňství do roku 2015 a propojení s dalšími strategickými a koncepčními dokumenty, zdůraznění širšího kontextu kooperace s dalšími subjekty a institucemi, včetně nestátního sektoru, dále pak doplnění důležitých mezinárodněprávních a lidsko-právních aspektů, především dopadů rozsudků Evropského soudu pro lidská práva (ESLP), standardů vyplývajících z Evropských vězeňských pravidel, doporučení Výboru OSN proti mučení (CAT) a Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) a Veřejného ochránce práv.*² Koncepce do roku 2025 byla schválena vládou ČR 3. února 2016, usnesením č. 79, o Konceptci vězeňství do roku 2025. Historicky jde již o třetí koncepci, které předcházela Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015 schválena roku 2005 a vůbec první Koncepce vězeňství z roku 1991/1992. Vznik koncepcí se spojuje s rokem 1989, kdy na základě politických a společenských změn dochází k transformaci a humanizaci vězeňství.³

Koncepce českého vězeňství do roku 2025 obsahuje 9 kapitol.

- Zaměstnávání
- Vzdělávání

¹vscr.cz: legislativa [online]. [cit. 2. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/legislativa>.

²vscr.cz: koncepce vězeňství do roku 2025 [online]. [cit. 2. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>.

³³justice.cz: koncepce vězeňství [online]. [cit. 2. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/koncepce-vezenstvi>.

- Programy zacházení a SARPO
- Zdravotnictví
- Drogy a jiné závislosti
- Bezpečnost
- Resocializace propouštěných vězňů a návaznost na prevenci a postpěči
- Financování vězeňství
- Legislativní změny v oblasti vězeňství⁴

Výše zmíněné trendy budou dále rozpracovány v následujících kapitolách především pak v kapitole výzkumu. V souvislosti s Konceptí je nutno doplnit, že jde o základní dokument, který má největší dopad na systém vězeňství a udává tak i jeho směr. Na Koncepti se podílelo mnoho odborníků, *shromážděn byl široký tým cca 50 odborníků z Ministerstva spravedlnosti ČR, Vězeňské služby ČR, Probační a mediační služby, ministerstev a dalších institucí, včetně akademických a nestátních.*⁵

Vězeňská služba ČR je ze zákona č. 361/2003 Sb. bezpečnostní sbor. Tento sbor *zajišťuje výkon vazby, výkon zabezpečovací detence a výkon trestu odnětí svobody*⁶. Vězeňská služba ČR disponuje nejpřesnějšími statistikami souvisejícími s vězni (příkladem mohou být statistiky o počtech vězňů nebo zaměstnanců VS ČR). Na základě těchto statistik jsou schopni udávat směr a vývoj českého vězeňského systému. Závěrem nutno dodat, že Vězeňská služba ČR má při realizaci Konceptu českého vězeňství do roku 2025 největší roli.

Dalším státním orgánem, který se na oblasti vězeňství taktéž podílí, je Ministerstvo spravedlnosti podle pokynu č. 5/2019 Ministerstva spravedlnosti ze dne 25. 6. 2019, č. j. MSP-28/2019-ORLZ-ORG/15. Podle výše zmíněného pokynu *ministerstvo provádí kontrolu dodržování právních předpisů a vnitřních*

⁴vscr.cz: koncepte vězeňství do roku 2025 [online]. [cit. 3. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>.

⁵vscr.cz: koncepte vězeňství do roku 2025 [online]. [cit. 3. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>.

⁶vscr.cz: koncepte vězeňství do roku 2025 [online]. [cit. 3. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/zakladni-udaje>.

*předpisů vztahujících se k činnostem Vězeňské služby, zejména při výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence.*⁷

Problematika vězeňství je kromě výše zmíněné instituce dále rozebírána na akademické úrovni, kde se těší velkému počtu publikací a prací. Mezi základní publikace, které mohou čtenáře navést k základním informacím, patří publikace s názvem Kriminologie 5., aktualizované vydání, Tomáš Gřivna, Miroslav Scheinost, Ivana Zoubková a kolektiv, zde v kapitole VII. je pojednáváno o vězeňství, jeho koncepci a moderních trendech. Čtenáři se zde mají možnost seznámit podrobně s účelem trestu, alternativními tresty, novými trendy se zohledněním nové Koncepce českého vězeňství do roku 2025 a v závěru taky s trestní politikou ČR a jejími změnami spolu s její orientací na českou vězeňskou scénu. Další, poněkud obsáhlejší základní publikací, je Základy kriminologie a trestní politiky Válková, Kuchta, Hulmáková a kolektiv, 3. vydání. V kapitole VI jsou uvedeny mezinárodní trendy vývoje vězeňství, vznik mezinárodní spolupráce v oblasti vězeňství, OSN a standardní minimální pravidla pro zacházení s vězni, dále evropská vězeňská pravidla a Rada Evropy, nové koncepční pojetí a současná situace v oblasti vězeňství v ČR. Poslední méně známou publikací je publikace od Brunové Markéty s názvem Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice. Autorka hodnotí a srovnává současný stav vězeňství v obou republikách, přičemž poukazuje na silné a slabé stránky právních úprav a na možnosti vzájemné inspirace de lege ferenda. Kromě publikací vychází i nespočet kriminologických analýz. Jednou z nich je například Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody od Aleny Marešové a kol. Kromě publikací zde autor ještě zmiňuje odborná česká periodika, ze kterých lze často nalézt zajímavé články: České vězeňství, Trestně právní revue anebo i Trestní právo. Problematika vězeňství je taktéž rozpracována na akademické úrovni mnohými odborníky, z nichž lze jmenovat například PhDr. Alenu Marešovou, Ph.D., JUDr. PhDr. Janu Firstovou, Ph.D., Prof. JUDr. Helenu Válkovou, CSc., PhDr. Igora Hendrycha, Ph.D. anebo doc. JUDr. Janu Navrátilovou, Ph.D.

⁷Pokyn Ministerstva spravedlnosti č. 5/2019, *Organizační řád Ministerstva spravedlnosti v posledním znění*.

Mezi další instituce, které mají nezastupitelný podíl na vznik studií a to nejen z oblasti vězeňství, ale i dalších kriminologických témat, je Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Institut pro kriminologie a sociální prevenci je organizační složkou státu, která je řízená Ministerstvem spravedlnosti. Tato instituce publikuje řadu studií se zaměřením na různá kriminologická témata a sociální prevenci.

Závěr kapitoly bude věnován zahraničním autorům a jejich publikacím na téma penologie a vězeňství. Z nichž můžeme komparovat, zhodnocovat a popřípadě i využívat jednotlivé dílčí trendy pro vývoj českého vězeňství. Jako první uvedu příklad monografie od Marcely Tittlové a Danky Knápkové s názvem Penológia. Tyto autorky ve své monografii pojednávají o Penologii jako vědní disciplíně. Ve své monografii se zaměřují na nové poznatky v oblasti penologie, oblasti trestu a jeho výkonu spolu s účinností.⁸ Mezi dalšího zahraničního autora by autor dále uvedl Friedera Dünkela z Univerzity Greiswald z Německa. Frieder Dünkel je autorem článku European penology: The rise and fall of prison population rates in Europe in times of migrant crises and terrorism, ve kterém se zabývá evropskou penologií, množstvím vězňů v rámci Evropského kontinentu (v jeho článku lze nalézt i čísla Ruské federace až po Arménii) a otázkou snížením množství trestu odnětí svobody.⁹ Vedle těchto autorů a praktiků se penologií a vězeňstvím zabývá nespočet teoretiků, praktiků a akademiků. Může jít například o Harro Elmera Barnese s článkem Some Leading Phases of the Evolution of Modern Penology.¹⁰

⁸*dobre-knihy.cz: penológia* [online]. [cit. 5. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.dobre-knihy.cz/penologia-347392.html>.

⁹*researchgate.net: european penology* [online]. [cit. 5. 11. 2021]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/321132730_European_penology_The_rise_and_fall_of_prison_population_rates_in_Europe_in_times_of_migrant_crises_and_terrorism.

¹⁰*jstor.org: modern penology* [online]. [cit. 5. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/pdf/2142510.pdf>.

2. Základní pojmy

Pro účely této práce budou níže rozebrány nejdůležitější pojmy související s touto tematikou, která zajistí komplexní přehled o problematice nových trendů spojených s českým vězeňstvím.

- a) **Penologie:** *je věda o trestech a trestání nebo také věda o výkonu trestu a jeho účincích.*¹¹ Odborné monografie rozlišují užší a širší pojetí. Užší pojetí se zabývá reálným výkonem trestů a ochranných opatření,¹² kdežto v širším pojetí do ní spadá i oblast alternativních trestů.¹³
- b) **Alternativní tresty:** jsou tresty, které nejsou spojené s výkonem trestu odnětí svobody. *Alternativní sankce nesmí zahrnovat ztrátu osobní svobody, nelze je chápat ani jako zmírnění či vylepšení podmínek výkonu trestu odnětí svobody a délka trvání musí být úměrná spáchanému trestnému činu a trestu odnětí svobody, který by byl jinak uložen.*¹⁴
- c) **Penitenciaristika:** působí v oblasti nepodmíněného trestu odnětí svobody, kde působí výkon trestu a jeho účinky. V rámci procesu pak penitenciaristika usiluje o polepšení či nápravu osoby.
- d) **Recidiva:** význam slova je chápán jako zpětnost, opakování nebo návrat.¹⁵ V praxi se kriminální recidiva rozlišuje podle oboru zkoumání na recidivu trestní, kriminologickou a penologickou. *Recidivou ve smyslu trestního práva se rozumí spáchání nového trestného činu poté, co byl pachatel za předchozí trestný čin pravomocně odsouzen. Kriminologické pojetí recidivy vyjadřuje opětovné spáchání trestného činu bez ohledu na to, zda byl pachatel za předchozí trestný čin odsouzen*

¹¹RAZSKOVÁ, Tereza a Stanislava HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie I.* Hradec Králové: Gaudeamus, 2018. ISBN 978-80-7435-716-9. str. 6.

¹²RAZSKOVÁ, Tereza a Stanislava, HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie I.* Hradec Králové: Gaudeamus, 2018. ISBN 978-80-7435-716-9. str. 6.

¹³RAZSKOVÁ, Tereza a Stanislava HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie I.* Hradec Králové: Gaudeamus, 2018. ISBN 978-80-7435-716-9. str. 6.

¹⁴ok.cz: výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody – kriminologická analýza [online]. [cit. 15. 11. 2021]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/432.pdf>.

¹⁵slovník-cizich-slov.abz.cz: recidiva [online]. [cit. 7. 11. 2021]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/recidiva>.

nebo vůbec stíhán. Z penologické (penitenciární) definice je recidivou, je-li tatáž osoba podruhé ve výkonu trestu odnětí svobody.¹⁶

- e) **Trest:** trestem myslíme určité zadostiučinění (výčet jednotlivých trestů obsahuje zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník), které se dostává společnosti, oběti a jež působí na provinilého. V historii rozlišujeme mnoho účelů a teorií trestání (teorie odstrašení, nápravná, odplatná, vylučovací anebo kompenzační).¹⁷
- f) **Věznice:** jde o místo, kde odsouzený vykonává svůj trest. *Dnem 1. října 2017 nabývá účinnosti novela trestního zákoníku, kterým se redukuje dosavadní čtyři typy věznic na dva, a to na věznici s ostrahou a na věznici se zvýšenou ostrahou. Věznice s ostrahou se podle stupně zabezpečení člení na oddělení s nízkým stupněm zabezpečení, se středním stupněm zabezpečení a s vysokým stupněm zabezpečení. Do těchto oddělení jsou odsouzení umisťováni podle míry vnějšího a vnitřního rizika. Vnější riziko vyjadřuje míru nebezpečnosti odsouzeného pro společnost, zejména s ohledem na trestnou činnost, za kterou mu byl uložen trest, délku trestu a formu zavinění a s přihlédnutím k tomu, zda již byl ve výkonu trestu. Vnitřní riziko vyjadřuje míru rizika ohrožení bezpečnosti během výkonu trestu s ohledem na individuální charakteristiku odsouzeného, v níž se zohledňují zejména povaha jeho trestné činnosti, nevykonaná ochranná opatření, průběh předchozích výkonů trestu a hrozba útěku.¹⁸*
- g) **Podmíněný trest odnětí svobody:** je trestem, který se aplikuje v méně společensky škodlivých případech. Jde o podmíněný odklad výkonu trestu v zákonem stanovených podmínkách viz. §81 a dále zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
- h) **Nepodmíněný trest odnětí svobody:** je trestem, který se aplikuje v společensky škodlivých případech, kdy nelze aplikovat podmíněný trest odnětí svobody z důvodu nesplnění podmínek uvedených v zákoně

¹⁶[fsps.muni.cz: recidiva](https://www.fsps.muni.cz/recidiva)

[online].

[cit. 15. 11. 2021]. Dostupné z:

<https://www.fsps.muni.cz/inovace-SEBS-ASEBS/elearning/kriminologie/recidiva>.

¹⁷GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. *Kriminologie*. 5. vydání . Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2019. ISBN 978-80- 7598-554-5. str. 179-183.

¹⁸[vscr.cz: vnější diferenciac](https://www.vscr.cz/vnjsi-diferenciace)

[online].

[cit. 15. 11. 2021]. Dostupné z:

<https://www.vscr.cz/clanky/detail/5338>.

č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Jde o trest, kdy je vyloučena podmínka odkladu trestu odnětí svobody ve zkušební lhůtě.

- i) **Výkon trestu:** výkonem trestu pro tuto diplomovou práci je myšlen výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody ve věznici s ostrahou nebo ve věznici se zvýšenou ostrahou. Základním zákonem upravujícím výkon trestu odnětí svobody ve věznicích a ve zvláštních odděleních vazebních věznic je zákon č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících předpisů.
- j) **Vězeň:** často je jako synonymum užíván i pojem odsouzený (vždy se jedná o odsouzeného k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, v době jeho výkonu ve vězeňském zařízení ČR).¹⁹
- k) **Vězeňská služba ČR:** je ozbrojeným bezpečnostním sborem. Řídí ji generální ředitel Vězeňské služby (dále jen "generální ředitel"), kterého jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti (dále jen "ministr"). Generální ředitel odpovídá ministrovi za činnost Vězeňské služby ČR.²⁰

¹⁹ok.cz: výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody – kriminologická analýza [online]. [cit. 15. 11. 2021]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/432.pdf>.

²⁰Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky v posledním znění.

3. Nepodmíněný výkon trestu odnětí svobody

Základní právní úpravu pro nepodmíněný výkon trestu odnětí svobody je zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Zde je uvedeno, že trestem podle tohoto zákona je:

- nepodmíněný trest odnětí svobody,
- podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody,
- podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem.

Jako zvláštní typ trestu uvádí trestní zákoník výjimečný trest.

Základní charakteristiku podmínek pak zákon upravuje v oddílu 5 Ukládání a výkon jednotlivých trestů. Zde jsou základními paragrafy charakterizující nepodmíněný trest odnětí svobody §55 a 56. Pro účely této práce je důležitý §56, kde zákon uvádí, že se *nepodmíněný trest odnětí svobody vykonává diferencovaně ve věznici a) s ostrahou, nebo b) se zvýšenou ostrahou.*²¹

Mezi další právní předpisy patří zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. Tyto předpisy představují a konkretizují výkon trestu ve věznicích spolu s bližší klasifikací a aplikací výkonu trestu ve věznicích.

Jak již bylo výše zmíněno, nepodmíněný trest odnětí svobody je jedním ze základních trestů, které český právní systém má. *Nepodmíněný trest odnětí svobody je právem považován za nejpřísnější druh trestu.*²² Jeho funkce a účel je nezastupitelná. *Účelem trestu nepodmíněného odnětí svobody má být nejenom izolace odsouzených, ale především intenzivní úsilí o napravení pachatele trestného činu a jeho budoucí reintegraci do společnosti lidí jednajících v souladu se zákony.*²³ V oblasti české justice v dnešní době panuje na téma nepodmíněného trestu odnětí svobody dlouhodobá diskuze. Jde především o jeho nezastupitelný charakter, jeho účinnost, nahrazení nepodmíněného trestu odnětí svobody alternativními tresty a v neposlední řadě vypořádání se s přeplněností českého vězeňského systému.

²¹Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v posledním znění.

²²ok.cz: výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody – kriminologická analýza [online]. [cit. 15. 11. 2021]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/432.pdf>.

²³vscr.cz: koncepce vězeňství do roku 2025 [online]. [cit. 3. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>.

Nezastupitelný charakter nepodmíněného trestu odnětí svobody je v tom, že jako jediný z trestů skutečně izoluje odsouzeného od společnosti, oběti nebo poškozeného. Nadále může být v rámci věznice převychován a jako jediný z trestů je vykonáván ve věznici.

O účinnosti nepodmíněného trestu odnětí svobody se opět také velmi diskutuje, a to především v oblasti recidivy, která je v současné době okolo 70%. *Vymanit se z původního kriminálního prostředí, najít si bydlení, práci, splácet dluhy. Asi tři čtvrtiny vězňů to po propuštění na svobodu nezvládnou, a tak se za mříže vracejí. Recidiva v Česku je jednou z nejvyšších v Evropské unii.*²⁴ *Stačí se podívat na způsoby vykazování obdobné recidivy v zahraničí, zejména v západní a severní Evropě a aplikovat je u nás a recidiva v ČR je rázem na cca 46,5 %. Země, jako například Skotsko, Irsko, Severní Irsko, Nový Zéland, Norsko a další započítávají mezi recidivující, přesněji mezi opakovaně navrátilší se do vězení jen ty, kteří jsou odsouzeni k dalšímu trestu odnětí svobody do dvou let od posledního propuštění z vězení. A v těchto zemích je vykazována obdobná recidiva, jako u nás při použití jejich měřítek.*²⁵ Výše dvě uvedené a citované části z článku (z nichž první je z českých internetových novin a druhý z odborného webu o české justici) potvrzují navzájem své rozdíly a tím potvrzují český model vykazování statistik. Ačkoliv se míra recidivy jeví vysoká, jde o to, jak a za jakých podmínek označujeme osobu za recidivistu.

Nepodmíněný trest odnětí svobody X alternativní tresty jsou dlouhodobě diskutovaným tématem. Dlouhodobě proto, že existují názory, o nehumánnosti nepodmíněného trestu odnětí svobody. Jako jediný totiž výrazně omezuje člověka v jeho lidských právech (svoboda pohybu), izoluje odsouzeného od rodiny, práce anebo může problém navstat také v tom, že se osoba může objevit v kriminálním prostředí a tím způsobit jeho zhoršení a případnou recidivu. Kritici poukazují na to, že nepodmíněný trest odnětí svobody je v krizi a z penologických výzkumů vyplývá, že výchovné programy příliš nefungují a na každého působí jinak. Také určité skupiny pachatelů jsou vůči převýchově

²⁴rozhlas.cz: *reintegrace vězňů* [online]. [cit. 16. 11. 2021]. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/zpravy-domov/vezen-vezeni-recidiva-propusteni-integrace-do-spolecnosti-socialni-sluzby_2109261607_hyh.

²⁵ceska-justice.cz: *rozhovor se Simonem Michailidisem* [online]. [cit. 16. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/11/novy-reditel-vezenske-sluzby-simon-michailidis-rikat-ze-vezeni-je-jako-hotel-je-proste-hloupe/>.

dokonce imunní.²⁶ Věznice, jako možnost poslední instance, je specifické prostředí, které se liší mnohými znaky od jiných převýchovných institucí. Naproti nepodmíněnému trestu odnětí svobody zde převažuje proud alternativních trestů, které působí v českém trestním právu relativně krátkou dobu. Představitelé a zastánci alternativních trestů (jde například o peněžitý trest, obecně prospěšné práce nebo domácí vězení) vidí výhody v úspoře státních financí, v menší izolaci od rodiny, společnosti, přátel, v kompenzační rovině (kdy dávají větší šanci na úhradu škod a újmy) a v neposlední řadě v rovině trestněprávní, kde tato rovina odpovídá trendu dekriminalizaci a depenalizaci společnosti²⁷. Dalším důvodem je větší humánnost, která je současným trendem ve skandinávských zemích (norský model). Mezi další důvody patří také menší zatížení justice a především českého vězeňského systému, kde jsou již nyní atakovány hranice přeplněnosti. V souvislosti s alternativními tresty a s novými trendy českého vězeňství by byla chyba nezmínit trend elektronického monitorovacího systému, který má v českém vězeňství určité své místo. O elektronickém monitorovacím systému bude krátce pojednáno v Empirické části.²⁸

Podle údajů VS ČR je v současné době (8 .11. 2021) 18841 vězňů²⁹. I přes tento počet jsou ale české věznice přeplněné.³⁰ Proti přeplněnosti věznic slouží jednak alternativní tresty, v poslední době taktéž novelizace zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, kde novelizace změnila hranici výše škody, která zakládá trestný čin a je rozhodující hranicí mezi přestupkem a trestným činem. Hranice výše škody byla zvýšena na 10000 Kč z předchozích 5000 Kč. Dále v rámci boje proti přeplněnosti věznic nepřímo usiloval i Nejvyšší soud spolu s Nejvyšším státním zastupitelstvím, kdy v letech 2016-2018 pořádali školení, zaměřená na počet ukládaných peněžitých trestů. Dále zde byla snaha o intenzivnější využívání

²⁶GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. *Kriminologie*. 5. vydání . Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2019. ISBN 978-80- 7598-554-5. str. 188.

²⁷GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. *Kriminologie*. 5. vydání . Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2019. ISBN 978-80- 7598-554-5. str. 188.

²⁸Elektronický monitorovací systém nespadá do režie VS ČR, ale náleží do režie Probační a mediační službě ČR.

²⁹[vscr.cz: počet odsouzených](https://www.vscr.cz/) [online]. [cit. 8. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/>.

³⁰[ceska-justice.cz: přeplněnost věznic](https://www.ceska-justice.cz/2021/08/pocet-veznu-klesa-pod-hranici-19-tisic-kapacita-veznic-je-ale-stale-temer-naplнена/) [online]. [cit. 17. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/08/pocet-veznu-klesa-pod-hranici-19-tisic-kapacita-veznic-je-ale-stale-temer-naplнена/>.

alternativních trestů. V oblasti peněžitého trestu se jim to povedlo, kdy v roce 2018 byl uložen v 18% případů.³¹

Popis činnosti vězněných osob, personálů Vězeňské služby a dalších orgánů a osob jsou rozdílné s ohledem na výkon činnosti. Podle §3, zákona č. 169/1999 Sb., výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, vykonává výkon trestu střežení nad vězněnými osobami a zacházení s nimi VS ČR. Dále je VS ČR podle téhož zákona oprávněna odsouzeným vydávat pokyny a příkazy, případně jsou oprávněni odsouzené v jejich právech omezit a použít donucovací prostředky podle zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky. Těmito donucovacími prostředky podle zákona č. 555/1999 Sb. jsou například hmaty, chvaty, použití služebního psa, expanzní zbraně, pouta nebo slzotvorný prostředek. Donucovacími prostředky je ovšem daleko víc. Podrobnosti, jako i samotný účel použití, a celkový výčet stanoví zákon. Dále je v §2 zákona č. 555/1992 Sb. stanoveno, že Vězeňská služba ČR *spravuje a střeží vazební věznice a věznice a odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody.*³² Kromě činnosti příslušníků VS ČR jsou v rámci převýchovy a dohlížení na odsouzené i pedagogové a vychovatelé, kteří se podílejí hlavně v oblasti převýchovy a jednotlivých programů zacházení. *Odsouzeného do věznice (nástupní oddíl) přijímá komise složená z vedoucího výkonu trestu, psychologa, speciálního pedagoga, sociálního pracovníka, vychovatele nebo i jiných zaměstnanců pověřených ředitelem příslušné věznice. Po umístění odsouzeného na toto oddělení je podroben vstupní diagnostice, na jejímž základě je sestavena penitenciární diagnóza, podle které je následně vypracována komplexní zpráva o odsouzeném se stanovením individuálního programu zacházení.*³³ O odsouzené se tak stará speciální tým složený již z výše jmenovaných pracovníků, kteří vedou různé druhy výchovných aktivit. *Velká je nabídka speciálně – výchovných aktivit, které vedou odborní zaměstnanci (sociální pracovnice, psycholog, speciální pedagog) a mají za cíl přímo eliminovat*

³¹GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. *Kriminologie*. 5. vydání . Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2019. ISBN 978-80- 7598-554-5. str. 264.

³²Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky v posledním znění.

³³RAZSKOVÁ, Tereza a Stanislava HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie I*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2018. ISBN 978-80-7435-716-9. str. 105-107.

*následky trestné činnosti a připravit odsouzené na praktický život po propuštění, včetně podpory kontaktu s rodinou. Jedná se o adaptační kurz, pedagogicko-osobnostní výcvik, osobnostní výchovu, sociální a finanční minimum, besedy s psychologem.*³⁴ Mezi další orgány patří taktéž neopomenutelná a nenahraditelná Probační a mediační služba. Jde o organizační složku státu, která je upravena zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, kde se v §2 upravuje předmět jejich činnosti. V rámci probace jde například o dohled nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným.³⁵ V rámci mediace jde o *mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením.*³⁶ Výstupní oddělení Odsouzený je zařazen do výstupního oddílu cirká 6 měsíců před propuštěním. Zde jsou zařazeni zejména ti odsouzení, kteří mají trest odnětí svobody delší než 3 roky. Na toto oddělení se mohou umístit i odsouzení s trestem kratším jak 3 roky v případě, že nemají vybudované žádné sociální zázemí a je třeba jim intenzivně pomáhat při vytváření podmínek pro návrat na svobodu do běžného života.³⁷ Naproti těmto všem orgánům a odborným osobám stojí odsouzené osoby, ke kterým všechna činnost výše uvedených osob směřuje.

V následujícím odstavci bude stručně demonstrován příklad průběhu nástupu do výkonu trestu. Stojíte před věznicí (muž, žena), máte u sebe svoje základní věci (doklady, oblečení, jste-li kuřák, cigarety atd..). Následně zazvoníte, vstoupíte do věznice, odevzdáte občanský průkaz. Poté proběhne osobní prohlídka podle pravidel parity. Zde jde o to, že buď prohlídku u mužů provede muž, anebo u žen výhradně žena. Osobní prohlídka slouží k omezení vnesení zakázaných předmětů (drogy, zbraně, telefony). Po osobní prohlídce následuje návštěva skladu, kde odsouzený vyfasuje ložní prádlo a „mundur“. Po přidělení těchto věcí vás čeká tzv. „nástupák“, kde se provedou nejnutnější administrativní úkony a lékařská prohlídka. Na tomto oddělení se zůstává až po dobu 4 týdnů.

³⁴vscr.cz: aktivity vězňů osob [online]. [cit. 19. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/vazebni-veznice-a-upvzd-brno/sekce/aktivity-veznenych-osob>.

³⁵Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě v posledním znění.

³⁶Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě v posledním znění.

³⁷RAZSKOVÁ, Tereza a Stanislava HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie I*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2018. ISBN 978-80-7435-716-9. str. 110.

Zde se lze setkat s různými typy odsouzených a různými příběhy. Během tohoto pobytu se také rozhoduje o typu věznice, kam budete zařazeni. Po rozhodnutí o zařazení do věznice probíhá eskorta, zpravidla ráno, a do přidělené věznice nastoupíte zpravidla až odpoledne. Je to poměrně zdlouhavý proces. Po obdržení nových věcí a další osobní prohlídce vás čeká nástup na nástupní oddíl, kde s vámi probíhají různé pohovory se specialisty, lékaři a také psychology. Důležité je chovat se slušně, a taky si nenechat nic líbit. Život ve věznici je jiný než život v civilním světě, je to uzavřená komunita různých lidí z okrajové části společnosti.³⁸

Na webu obase.cz³⁹ je dále uvedeno mnoho dobrých rad a diskuzí zabývajících se přípravou nástupu do vězení a tím, co nedělat. Proto by bylo vhodné uvést pár takových rad týkajících se nástupu do výkonu trestu. Na webu je možno nalézt článek o nástupu do vězení. Zde je například uvedeno, že je nutné si v první řadě zachovat chladnou hlavu, a nepokoušet se nenastoupit vůbec do vězení vůbec, protože je zde velká šance, že dotyčný bude dopaden. S neuskutečněným nástupem se spojují i další negativní vlivy, které pak mohou zhoršit daný průběh výkonu trestu. Jde o maření úředního rozhodnutí, tedy dalšího trestného činu, dále pak např. snížení šance o předběžné propuštění (až dramaticky).⁴⁰ Mezi následující články, které lze na webu nalézt je článek o nástupu do vězení a pár praktických rad. Jde o urovnání vztahu v rodině a blízkých, nastavení plateb za různé služby, zajištění nemovitosti, anebo i rady, a věci jaké si do vězení vzít s sebou (kafe, cigarety, hygienické potřeby anebo trvanlivé jídlo).⁴¹

³⁸obase.cz: *nástup trestu* [online]. [cit. 19. 11. 2021]. Dostupné z: <https://obase.cz/kdyz-musite-do-vezeni/jak-probiha-nastup-trestu-vazby/>.

³⁹Jedná se o vězeňské fórum s reálnou aktualizací.

⁴⁰obase.cz: *nástup trestu* [online]. [cit. 19. 11. 2021]. Dostupné z: <https://obase.cz/kdyz-musite-do-vezeni/jak-probiha-nastup-trestu-vazby/>.

⁴¹obase.cz: *nástup trestu* [online]. [cit. 19. 11. 2021]. Dostupné z: <https://obase.cz/kdyz-musite-do-vezeni/jak-se-pripravit-na-nastup-do-vezeni/>.

4. Nové trendy v českém vězeňství

Nové trendy v českém vězeňství je možné nalézt v Konceptci českého vězeňství do roku 2025. Tato Koncepce začíná slovy „*Všechny dobré zásady jsou již napsány, nyní ještě zbývá je uskutečnit.*“⁴² Z toho lze usuzovat, že tato Koncepce bude mít za cíl dosáhnouti vytýčených cílů. V souvislosti s tím odkazuje na předchozí Konceptci, že *byla provedena evaluace naplnění cílů Koncepce rozvoje vězeňství do roku 2015 a vyšlo najevo, že převážné většiny cílů nebylo za uplynulých deset let dosaženo.*⁴³

Nová Koncepce má za cíl navázat na starší Konceptci a je nyní dělena do 9 kapitol, které představují určité cíle ve zdokonalení a jež budou dále podrobněji rozepsány a následně i podrobeny aktualizaci v kapitole samotného výzkumu. Koncepce do roku 2025 se tedy dělí do těchto kapitol:

- *Zaměstnávání,*
- *Vzdělávání,*
- *Programy zacházení a SARPO,*
- *Zdravotnictví,*
- *Drogy a jiné závislosti,*
- *Bezpečnost,*
- *Resocializace propouštěných vězňů a návaznost na prevenci a postpéči,*
- *Financování vězeňství,*
- *Legislativní změny v oblasti vězeňství.*⁴⁴

Kapitola Nových trendů v českém vězeňství bude klást důraz na první tři kapitoly uvedené v Konceptci s orientací na nové trendy a cíle. Na závěr této kapitoly budou uvedeny další významné nové trendy a cíle, které se nacházejí v dalších kapitolách Koncepce a které by rovněž neměly být opomenuty.

⁴²Autor Blaise Pascal.

⁴³vscr.cz: koncepte vězeňství do roku 2025 [online]. [cit. 15. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>.

⁴⁴vscr.cz: koncepce vězeňství do roku 2025 [online]. [cit. 15. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>.

Zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody je upraveno v zákoně č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Zde v díle 3, § 29 a dalších, jsou uvedeny základní podmínky, povinnosti odsouzených a vztahy odsouzeného vůči vězeňské službě nebo věznici. Důležitým výčtem je například *odsouzený, který byl zařazen do práce, je povinen pracovat, pokud je k práci zdravotně způsobilý*.⁴⁵ Dalším příkladem může být i § 30, kde v rámci zařazování do práce věznice vytvářejí podmínky pro zaměstnávání odsouzených *bud' v rámci svého provozu, vlastní výroby nebo podnikatelské činnosti anebo smluvně u jiných subjektů*.⁴⁶ Zaměstnávání osob ve výkonu trestu je uvedeno na prvním místě jako prioritní a hlavní cíl v Koncepti českého vězeňství do roku 2025.⁴⁷ Nutno podotknout, že zaměstnání jako takové má pozitivní vliv na odsouzeného a jeho možnost na resocializaci i na jeho další život nebo dluhy, které jsou s jeho osobou často spjaté. Jde převážně o dluhy vůči rodině nebo dluhy spjaté s náklady na trestní, adhezní řízení, či jiné pohledávky. Takové finanční zatížení může v případě špatné resocializace nebo nezaměstnanosti vést k další recidivě jako jediné možnosti vypořádání se s touto finanční situací.

4.1. Zaměstnání

Pokud se podíváme na různé grafy či tabulky, například o stavu vězeňství či na statistické ročenky, dochází zde k různým metodicky těžko zjiitelným údajům o zaměstnanosti. Nejprve je třeba rozlišit osoby, které jsou pracovně způsobilé, pracovně denně zařazené, ve vzdělávacích programech, terapeutických programech, bez nároku na odměny. Všechny tyto osoby se započítávají do reálné zaměstnanosti.⁴⁸ Na základě špatné metodiky lze pak mylně dospět k vysoké míře zaměstnanosti, která je ve skutečnosti zanedbatelná.

⁴⁵Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících předpisů v posledním znění.

⁴⁶Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících předpisů v posledním znění.

⁴⁷vscr.cz: koncepce vězeňství do roku 2025 [online]. [cit. 17. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>.

⁴⁸vscr.cz: koncepce vězeňství do roku 2025 [online]. [cit. 17. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>.

Nyní budou rozebrány nové trendy, které jsou upraveny v Konceptci do roku 2025. Nutno taktéž dodat, že je v Konceptci uvedeno, že *schválením této Koncepce se Vláda ČR nezavazuje k automatickému navyšování rozpočtových prostředků v rámci Kapitoly 336 – Ministerstvo spravedlnosti*.⁴⁹ Zde se autor domnívá, že ačkoliv jsou v Konceptci uvedeny modernizační trendy, budou dále popsány. Je méně pravděpodobné, že bez dostatečně finančních prostředků nebudou opět naplněny, jak Konceptce zmiňuje ve svém úvodu k předchozí Konceptci do roku 2015. Zda následně popsané cíle budou naplněny, bude autor rozebírat ve své praktické části.

Konceptce českého vězeňství do roku 2025 si klade v rámci zaměstnání tyto specifické cíle.

1. *Zajištění dostatečné kapacity věznic pro zaměstnávání vězňů.*
2. *Provázání vzdělávání a zaměstnávání odsouzených.*
3. *Podpora vlastní činnosti věznic v rámci provozoven Střediska hospodářské činnosti Vězeňské služby ČR.*
4. *Navýšení personálu potřebného k zajištění dohledu nad pracovní činností odsouzených a k jejich přepravě do zaměstnání.*
5. *Změna přístupu na všech úrovních k pracovnímu zařazování odsouzených na pracoviště mimo věznice (především nestřežená pracoviště a pracoviště s volným pohybem).*
6. *Změna výkaznictví zaměstnanosti osob ve výkonu trestu.*
7. *Zvýšení možností zaměstnávání osob, propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody.*⁵⁰

Ad1) k dosažení bodu číslo 1 si Konceptce stanovuje nástroje, jako je zavedení karty věznice, kde si případný zaměstnavatel může přečíst o potencionálním využití a zaměření věznice například s možností využití hal či jiných prostor. Jde o zjednodušení a zmodernizování využitelných zdrojů a uplatnění potenciálů věznice a jejich odsouzených. Dalším nástrojem, o který se Konceptce snaží, je využívat potencionál odsouzených jako podporu spolupráce s místní

⁴⁹vscr.cz: konceptce vězeňství do roku 2025 [online]. [cit. 17. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/konceptce-vezenstvi.pdf>.

⁵⁰vscr.cz: konceptce vězeňství do roku 2025 [online]. [cit. 17. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/konceptce-vezenstvi.pdf>.

samosprávou, církví či jiných neziskových organizací, kde je velká potřeba lidských zdrojů při základních činnostech. Mezi významné nástroje patří také vytváření hal a dalších prostor v blízkosti věznic pro budoucí možnou výrobu při zaměstnávání odsouzených a dále taky spolupráce mezi nejvyššími státními organizacemi a Vězeňskou službou ČR při hledání velkých zaměstnavatelů a investic.

Ad2) Tento specifický cíl poukazuje na dnešní moderní trend rekvalifikace s důrazem na účinnost vzdělání a následného uplatnění. Jde tedy o zvýšení kvalitních kurzů, po jejichž absolvování budou mít odsouzení možnost získání lepší práce.

Ad3) Zaměření na vlastní výrobu věznic a jakousi soběstačnost je hlavním smyslem bodu 3. Je zde myšlena samovýroba ať už medu, masa anebo vytváření různých předmětů, až po provoz vlastní restaurace.⁵¹

Ad4) V rámci tohoto cíle je nutno zaměřit se na zvýšení počtu tabulek, což s sebou přináší finanční náklady. Další možností je usilování o finanční spoluúčast zaměstnavatelů s vidinou získání potencionálních lidských zdrojů až po úlevu elektronického monitoringu.

Ad5) V bodě číslo pět se Koncepce spoléhá na jakousi společenskou odpovědnost, kdy doufá, že i když je možné riziko selhání odsouzeného a je únosné, je to v relativním pořádku. Když selže, má nastat sankce. Dále a znovu odkazuje na elektronický monitoring a jeho úsporu času, peněz i lidských zdrojů.

Ad6) Zde Koncepce apeluje na to, že v současné době jsou vykazující tabulky poněkud nepřesné z důvodu prolínání více druhů zaměstnanosti do tzv. čisté zaměstnanosti. Jde o to, že jsou zde uváděny i další osoby, například ty, které jsou ve vzdělávacích či terapeutických programech, anebo ty osoby, které se podílejí na chodu věznice. Jako možný cíl zde Koncepce uvádí změnu metodiky s ohledem na skutečnou zaměstnanost odsouzených.

Ad7) Tento bod s sebou nese hlavní myšlenku, která představuje překážku v získání zaměstnání nebo v jeho pokračování po výkonu trestu odnětí svobody.

⁵¹ceska-justice.cz: *článek o nové koncepci* [online]. [cit. 20. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2016/01/koncepce-vezenstvi-do-roku-2025-vezni-by-si-meli-sami-pestovat-potraviny-i-chovat-zvirata-prostor-cel-by-se-mel-zvetsit/>.

V Konceptci je diskutován rejstřík trestu⁵², kde se uvádí činy a skutečnosti dotyčné osoby pro účely prokázání bezúhonnosti. Koncepce se zde snaží poukázat na možné problémy, které mohou nastat po výkonu trestu, a další možnou snahou o získání zaměstnání. Jako možné východisko zde uvádí možnost pokračování v práci, kterou dělal během výkonu trestu či navázání na práci podobnou. Dále zde uvádí možnost využití fondů Evropské unie pro získání práce odsouzených a jejich možnost další reintegrace do společnosti, jež je často velice náročná. V případě nemožnosti zaopatření je zde další šance k recidivě.⁵³

Všechny výše uvedené body, které představují průřez nástroji k dosažení lepší zaměstnanosti odsouzených, byly v kostce shrnuty. Kompletní nástroje je možné dohledat v samotné Konceptci českého vězeňství do roku 2025.

Podle výše uvedených 7 bodů, které si Koncepce vzala jako úkol, můžeme vidět velikou snahu o zlepšení postavení vězně v procesu zaměstnání a větší samostatnost věznic, kde už tak jsou náklady na vězně poněkud vysoké. Otázka ale zní, kolik cílů se podaří splnit a jaká bude jejich efektivita. Na velkou část těchto otázek bude odpovězeno v praktické části této práce. Nyní ale můžeme doufat a věřit, že tyto slibné cíle budou alespoň z části naplněny a nedojde ke stejnému opakování jako při předchozí Konceptci do roku 2015, kde velká část cílů a ambicí nebyla naplněna.

4.2. Vzdělávání

Vzdělávání je druhým bodem, kterým se koncepce zabývá a na nějž klade důraz. S vidinou lepšího vzdělání je i možnost lepšího uplatnění na trhu práce po skončení výkonu trestu. Kromě vzdělávání odsouzených osob je zde kladen důraz i na vzdělávání personálů Vězeňské služby ČR.

Základní právní úpravu zde tvoří zákon č. 2/1993 Sb., zákon č. 555/1992 Sb., zákon č. 293/1993 Sb., zákon č. 169/1999 Sb., zákon č. 561/2004 Sb., vyhláška č. 345/1999 Sb. a nařízení ministerstva spravedlnosti č. 1/2007.

⁵²Upraven zákonem č. 269/1994 Sb., o rejstříku trestů.

⁵³[vscr.cz: koncepce vězeňství do roku 2025](https://www.vscr.cz/koncepce-vezeňství-do-roku-2025) [online]. [cit. 19. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>.

Účinná Koncepce pro zvýšení vzdělanosti uvádí opět strategické cíle a nástroje k jejímu naplnění.

- 1. Umožnit vězněným osobám dosáhnout co nejvyššího kvalitního a praktického vzdělání, efektivně provázat vzdělávání vězněných osob s jejich zaměstnáváním, pružně reagovat na požadavky trhu práce.*
- 2. Rozvíjet dále stávající systém výuky, inovovat metody i materiálně-technické vybavení.*
- 3. Hledat nové zdroje financování a efektivně čerpat stávající.*
- 4. Zintenzivnit ve vhodných oblastech výuky spolupráci s externími subjekty.*
- 5. Systematicky motivovat jak žáky, tak poskytovatele vzdělávání, zavést efektivní systém kontroly vzdělávání vězněných osob.*
- 6. Věnovat dostatečnou pozornost personální práci, přehodnotit současné nastavení poměru mezi příslušníky a zaměstnanci Vězeňské služby ČR, zpracovat a zavést do praxe kariérní řád.*
- 7. Zatraktivnit službu ve Vězeňské službě ČR veřejnosti, budovat pozitivní mediální obraz sboru, aktivně využívat všech možností, jak řadové zaměstnance pozitivně motivovat.*
- 8. Poskytovat v rámci systému vzdělávání zaměstnanců a příslušníků Vězeňské služby ČR co nejširší a nejkvalitnější okruh služeb.*
- 9. Restrukturalizovat činnost Akademie Vězeňské služby ČR.*
- 10. Podporovat výměnu informací jak v rámci Vězeňské služby ČR, tak mezi jednotlivými bezpečnostními sbory, rozšiřovat systém „dobré praxe.“⁵⁴*

Ad1) Úkolem zde je zajištění konkurenceschopnosti na trhu práce, kdy je podporována práce manuální. Hlavní důraz je zde podle Koncepce kladen na dokončení základního vzdělání a možnosti získání výučního listu. Ne nadarmo se říká, že řemeslo má zlaté dno. Pokud je odsouzený dostatečně manuálně zručný a je to vše podloženo výučním listem, je zde vysoká pravděpodobnost, že se odsouzený uchytne. Kromě zajištění podmínek k dokončení vzdělání je zde velice důležité zprostředkování různých kurzů, které jsou v dnešním moderním světě samozřejmostí. Jde o výuku cizích jazyků nebo práci na počítači.

⁵⁴vscr.cz: koncepce vězeňství do roku 2025 [online]. [cit. 19. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>.

Ad2) Nástrojem k dosažení tohoto cílů představuje výuka e-learningu a zprostředkování různých videokonferencí pomocí aplikací Teams, Skype, Facebook atd.

Ad3) Zde se jako vhodné jeví čerpat peníze z různých fondů, v podmínkách České republiky jde především o fondy Evropské unie. Významným partnerem čerpání by zde měly být i různé firmy, které mohou využít potenciál odsouzených jako lidských zdrojů proti boji s nedostatkem kvalifikovaných zaměstnanců.

Ad4) Pro spolupráci s externími subjekty je potřeba navazovat kontakty s Probační a mediační službou, Ministerstvy (především Ministerstvem pro školství, mládež a tělovýchovu), s církví a dalšími sociálními subjekty. Jako vhodné se podle Koncepce jeví podporovat pilotní projekt Probačního domu.

Ad5) Zde je na místě motivace, která se ne u každého podaří probudit. Proto je důležité motivovat studenty i instituty vzdělávání. Je to velmi nesnadné z důvodu složitosti vězeňské populace, která vyžaduje speciální přístup jak z hlediska výuky, tak i metodiky. Koncepce uvádí jako možný nástroj pro zajištění tohoto bodu zřídit prospěchové kapesné pro nadané studenty, jednat s ministerstvem školství o navýšení finančních prostředků a v neposlední řadě zajistit kontrolní orgán v působnosti Vězeňské služby ČR a zřídit orgán pro kontrolu nad soukromými subjekty.

Ad6) Tento bod se zabývá pracovně právním vztahem a služebním poměrem. Jde zde o to, zda by všechny osoby měly být ve služebním poměru vůči státu či nikoli. Důvodem je například to, že na některé osoby, které nejsou ve služebním poměru a potkávají se s odsouzenými, je kladena velká psychická zátěž. Je zde ale velký nepoměr a nesoulad, který by měl vyřešit i například kariérní řád s možností započítání praxe a adekvátní tabulkovou pozicí.

Ad7) K celkovému zlepšení obrazu Vězeňské služby ČR je třeba nejdříve zdůraznit, že se jedná o práci s odsouzenými, společensky nejméně uznávanými osobami. Je proto velice nesnadné vzbudit zájem u potencionálních příslušníků, aby je motivovala k práci u VS ČR. Možným východiskem pro vzbuzení motivace k této práci je poskytnutí bonusu a výhod. Mezi ně patří nejprve finanční ohodnocení (včetně náborového příspěvku), kariérní řád, poskytnutí služebního bytu, kurzy vzdělávání a možnosti sportovního zázemí.

Ad8) VS ČR, jak je v Konceptci zmíněno, potřebuje kvalitní zaměstnance s kvalitním vzděláním. Jednou z možností je například Policejní Akademie ČR v Praze. Je ale otázkou, na kolik se na různých studijních oborech penologie a jí podobné obory vyučují, s jakou hodinovou dotací, s jakým rozsahem a s jakou modernizací. Pro splnění tohoto bodu pro vysokoškolsky vzdělané lidi u VS ČR s ohledem na jejich početnost, není možné, aby PAČR tento požadavek naplnila, a je třeba, aby se výuka penologie a jí podobných oborů vyučovala i na jiných vysokých školách. Je také předmětem úvahy, zda by nemohla vzniknout další státní vysoká škola se zaměřením na vězeňskou službu.

Ad9) Restruktulizace by v tomto případě mohla být vítanou výhodou, kdyby vznikl Institut pro penologii. Ten by poskytoval kurzy, školení, studium a mohly by zde vznikat penologické výzkumy až po možnosti odborných konferencí a setkání.

Ad10) Tento bod se zaobírá možností sdílení praxe, kdy je velice vhodné si vyměňovat svoje zkušenosti s jinými kolegy. Mimo kolegy se jeví jako vhodné i sdělování a výměna zkušeností s dalšími bezpečnostními sbory (například Policie ČR) či jinými institucemi (například Člověk v tísni).⁵⁵

Na vzdělávání, jako nový trend v oblasti vězeňství, je kladen velký důraz. Bude jej velice těžké dosáhnout, ale v případě jeho úspěšného naplnění, může mít obrovské pozitivní dopady. Nepůjde jen o pozitivní dopady v rámci lepší možnosti reintegrace do společnosti, možným a lepším splácením dluhů (pokud u odsouzeného existují), ale hlavně o lepší přínos ve společnosti v rámci vyspělosti a konkurenceschopnosti ve světě. Jak vzdělanost a další body v této Konceptci byly naplněny, budou znázorněny ve výzkumu autora. S rostoucím trendem modernizace se ale můžeme domnívat, že v oblasti vzdělání zde bude vidět určitý krok vpřed.

4.3. Program zacházení a SARPO

Úvod této podkapitoly bude patřit programu zacházení jako pojmu s následným specifickým vysvětlením, s jeho základy, právní úpravou a pojetím programu

⁵⁵[vscr.cz: koncepce vězeňství do roku 2025](https://www.vscr.cz/koncepce-vezeňství-do-roku-2025) [online]. [cit. 20. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>.

zacházení jako nového trendu v českém vězeňství spolu s jeho druhy. Poté bude vymezen pojem SARPO. *Program zacházení je výchovný prostředek vedoucí k přijetí odpovědnosti za spáchaný trestný čin, ke snižování nebezpečí recidivy kriminálního chování a k přípravě na soběstačný život v souladu se zákonem po propuštění.*⁵⁶ Základní úpravou pro programy zacházení je zákon č. 169/1999Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Programy zacházení jsou taktéž uvedeny v zákoně č. 555/1992 Sb., zákon České národní rady o Vězeňské a justiční strážci České republiky. V tomto zákoně v §2, odst.1), písm. d) je uvedeno, že *prostřednictvím programů zacházení soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a obdobně i na některé skupiny osob ve výkonu vazby s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění.*⁵⁷ U programu zacházení je nutné vymezit jeho cíl. Program zacházení je taktéž zmíněný v zákoně č. 169/1999 Sb., zákon o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. V §41 je uvedeno, že *program zacházení se zpracovává na základě komplexní zprávy o odsouzeném s ohledem na délku trestu, charakteristiku osobnosti a příčiny trestné činnosti. Komplexní zpráva je shrnutím výsledků psychologického, pedagogického, sociálního, případně lékařského posouzení, hodnocení rizik a potřeb a jiných dostupných materiálů k osobě odsouzeného; její obsah je důvěrný.*⁵⁸ V §41 je také uvedeno, co je pravidelnou součástí programu a také například, že při vypracování programu se uplatňuje spolupráce mezi věznicí a orgány sociálního zabezpečení. Program zacházení se podle vyhlášky č. 345/1999 Sb., dělí na pracovní, vzdělávací, speciálně výchovné, zájmové a na oblast utváření vnějších vztahů. V Konceptu je v souvislosti s programem zacházení dále uveden fakt, že v současnosti je moderním trendem ubytování každého vězně samostatně.⁵⁹ Cílem programu zacházení není nic jiného než kladná reintegrace odsouzeného do společnosti. Programy zacházení se člení do pěti programů:

⁵⁶vscr.cz: výkon trestu a program zacházení [online]. [cit. 22. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-rapotice/sekce/vykon-trestu-a-program-zachazeni>.

⁵⁷Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky v posledním znění.

⁵⁸Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících předpisů v posledním znění.

⁵⁹vscr.cz: koncepce vězeňství do roku 2025 [online]. [cit. 22. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>.

1. minimálního zacházení,
2. standardního zacházení,
3. speciálního zacházení,
4. výstupního zacházení,
5. motivačního zacházení.

Všechny tyto programy zohledňují míru rizik, intenzitu zacházení a jeho zaměření.⁶⁰

V Koncepti jsou tak jako u předchozích trendů uvedeny specifické cíle. Mezi ně patří:

1. *Dosažení stavu, kdy věznice zařazují odsouzené podle stupně deprivace osobnosti a možnosti resocializace a mají dostatek odborného personálu, aby mohly být co nejrychleji zpracovány a naplňovány individuální programy zacházení.*
2. *Posílení samostatnosti odborného personálu a zajištění, aby většinu svého pracovního času mohli zaměstnanci věnovat práci s vězněnými osobami a nikoli administrativě.*
3. *Programy zacházení budou v přiměřené míře standardizovány, rozšiřovány do více věznic a jejich efektivita bude ověřována.*⁶¹

Koncepce se v dalších bodech dále zmiňuje o neuspokojivém stavu, jako je nedostatek odborného personálu, kdy se uvádí, že by bylo vhodné navýšit vychovatele aspoň o 1/5. Dále se zmiňuje také o tom, že věznice jsou brány jako noclehárny, v případě předimenzování lidí dochází ke znehodnocení a nemožnosti uskutečnění programů a následné recidivě. Koncepce dále řeší problematiku žen a menšin. Ačkoliv jsou ženy méně početnou skupinou na rozdíl od mužské vězeňské populace, je zde podle Koncepce nutno brát ohled, v souvislosti s novými trendy, na problémy jako jsou vzdálenost věznice od bydliště, rodiny nebo práce. Toto jsou všechno problémy, které mohou překazit následnou reintegraci do společnosti z důvodu narušení základních pout, vazeb a práce. V neposlední řadě je zde nutno také zmínit, že zacházení s vězněnými

⁶⁰mvcr.cz: realizace programu zacházení s odsouzenými v návaznosti na jejich identifikované rizikové oblasti [online]. [cit. 23. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/realizace-programu-zachazeni-s-odsouzenymi-v-navaznosti-na-jejich-identifikovane-rizikove-oblasti.aspx>.

⁶¹vscr.cz: koncepce vězeňství do roku 2025 [online]. [cit. 23. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>.

ženami je podobné jako zacházení s muži. Co se týče menšin, zde Koncepce zmiňuje romskou menšinu, kde je častým problémem navázání kontaktu. Jako vhodné se zde jeví například zaměstnat romského vychovatele, který by mohl mít pozitivní vliv na tyto specifické menšiny. Koncepce se na konci zabývá i problémem, že programy zacházení nejsou často provázány. Koncepce zde udává příklad, *kdo je zaměstnán, nemívá dostatek času na terapii, kdo je žákem učiliště, zpravidla nepracuje*.⁶²

SARPO je další z nových trendů v českém vězeňství. SARPO je zkratkou pro souhrnnou analýzu rizik a potřeb odsouzených. SARPO jako nástroj byl zaveden v roce 2012 a jeho chronologický vývoj najdeme na stránkách VS ČR.⁶³ SARPO jako nástroj ve věznicích slouží k hodnocení rizik a kriminogenních potřeb. Jako prediktivní nástroj zpracovává komplexní zprávu, na níž pak navazují programy zacházení s odsouzenými. Nástroj SARPO *posuzuje pravděpodobnost opětovného selhání odsouzeného na základě:*

- *výpočtu statického rizika z údajů o kriminálním chování,*
- *výpočtu dynamického rizika vyhodnocujícího celkem 48 rizik v 7 základních životních oblastech,*
- *odhadu způsobení újmy a specifikace potenciální oběti na základě analýzy trestné činnosti,*
- *vyhodnocení motivace a sebehodnocení.*⁶⁴

4.4. Souhrn zbývajících trendů

Další významné trendy uvedené v Konceptu. Jak již z Koncepce a jejich jednotlivých kapitol vyplývá, jsou zde především trendy v oblasti zdravotnictví, drog a jiných závislostí, bezpečnosti, resocializaci propouštěných vězňů a návaznost na prevenci a postpěči, dále financování vězeňství a legislativní změny v oblasti vězeňství.

⁶²vscr.cz: *koncepce vězeňství do roku 2025* [online]. [cit. 23. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>.

⁶³vscr.cz: *aktuality* [online]. [cit. 23. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/aktuality#>.

⁶⁴vscr.cz: *sarpo* [online]. [cit. 23. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/sarpo>.

Mezi významné moderní trendy v oblasti zdravotnictví, které Koncepce popisuje a snaží se jich dosáhnout, je všeobecně nedostatek lékařů, kvalitního vybavení, stárnutí lékařské populace a zlepšení financování zdravotní péče ve věznicích. Mezi konkrétní cíle, kterých chce dosáhnout, je pak především:⁶⁵

- omezit volbu zdravotní pojišťovny,
- uzavření centrálních smluv se zdravotními pojišťovnami,
- určit jednu zdravotní pojišťovnu,
- elektronizace zdravotní dokumentace,
- vytvořit bezbariérové prostory zdravotnických středisek a nemocnic.⁶⁶

V oblasti drog a jiných závislostí Koncepce uvádí, že distributoři jsou natolik vynalézaví, že nelze vyloučit, aby se drogy dovnitř věznice dostávaly. Podle Koncepce by bylo vhodné zřízení analytického centra (to by shromažďovalo všechny dostupné informace o drogové problematice) a také fakt, aby se drogová problematika operativně monitorovala. *Cílem je také omezit nebo lépe zabezpečit rizikové situace, návštěvy, kontrolovat důsledně korespondenci (nárokové balíčky, tiskoviny, výměnu prádla). Používat ve vyšší míře speciálně vycvičené psy, kontrolovat jak cely a prostor věznice, tak pracoviště s volným pohybem, kontrolovat zaměstnance Vězeňské služby ČR (bohužel ani tuto možnost nelze vyloučit).*⁶⁷

Bezpečnost ve věznicích je dalším z problémů, které se VS ČR snaží řešit. V Konceptu se řeší dlouhodobý nedostatek personálu, který je následně přetěžován. *Bezpečnost nepřímo ovlivňuje úroveň personální práce. Zatímco v oblasti ekonomické Vězeňská služba ČR v posledních letech vyvíjela jisté protikorupční úsilí, pak v záležitostech personálních lze stále pozorovat silné*

⁶⁵vscr.cz: *koncepce vězeňství do roku 2025* [online]. [cit. 23. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>.

⁶⁶ceska-justice.cz: *článek o nové koncepci* [online]. [cit. 23. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2016/01/koncepce-vezenstvi-do-roku-2025-vezni-by-si-meli-sami-pestovat-potraviny-i-chovat-zvirata-prostor-cel-by-se-mel-zvetsit/>.

⁶⁷ceska-justice.cz: *článek o nové koncepci* [online]. [cit. 23. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2016/01/koncepce-vezenstvi-do-roku-2025-vezni-by-si-meli-sami-pestovat-potraviny-i-chovat-zvirata-prostor-cel-by-se-mel-zvetsit/>.

*projevy klientelismu a nepotismu.*⁶⁸ Dalším z problémů, který zasahuje i do dalších oblastí ve vězeňství, je opět zastaralá technika, vybavenost prostředí a jejich životnost.

V oblasti resocializace vězňů si Koncepce klade za cíl zmenšit celkovou recidivu a to především v oblasti penologické, tzn., aby odsouzený do vězení znovu nenastoupil. Koncepce zde zmiňuje například to, že odsouzený má mnoho problémů, kterým musí po propuštění čelit: nedostatek financí (řádech stokorun), žádné zázemí, nemožnost ubytování anebo i dluhy. Všechny tyto faktory v žádném případě nenahrávají dobrému začlenění do společnosti, ba naopak přispívají k další recidivě a dalšímu spáchání trestného činu, který je často z jednou možností, jak se vrátit do vězení a mít opět nějaké zázemí.⁶⁹ Koncepce si zde klade určité cíle, jak zmenšit recidivu a celkové lepší začlenění do společnosti. Jde například o větší spolupráci mezi jednotlivými státními orgány jako je Úřad práce ČR, VS ČR anebo mezi Mediační a probační službou či sociálními kurátory. Dále je třeba *usilovat o zajištění dostatečných finančních, materiálních a personálních zdrojů pro fungování systému práce s pachateli trestné činnosti – nejenom rozpočtové, ale i další (např. Norské fondy).*⁷⁰ Závěrem je nutné říct, že hlavní role zde nemá jenom péče a starost o odsouzené po výkonu trestu, ale má význam již během výkonu a samotném nástupu do výkonu trestu. Resocializace tedy přesahuje ukončení výkonu trestu odnětí svobody ve věznici až do úspěšného začlenění vězně.

Všichni víme, že v dnešní době je hodně věcí, a s tím i modernizace, závislých na finančních prostředcích. Hodně faktorů skoro ve všech oblastech nových trendů ovlivňují finanční prostředky.⁷¹ V Koncepci je uvedeno, že by se zde měly naplno využívat fondy z Evropské unie a Norské fondy, dále by neměl být opomenut zisk z vlastní hospodářské činnosti. V kapitole o financích lze také

⁶⁸vscr.cz: *koncepce vězeňství do roku 2025* [online]. [cit. 23. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>.

⁶⁹vscr.cz: *koncepce vězeňství do roku 2025* [online]. [cit. 24. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>.

⁷⁰vscr.cz: *koncepce vězeňství do roku 2025* [online]. [cit. 24. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>.

⁷¹Zastaralá technika a vybavení ve věznicích.

nalézt, že ubytovací kapacity jsou překračovány⁷² a odměňovací systém ve VS ČR není rovnocenný. To vše a mnoho dalšího si Koncepce klade vyřešit. Jak moc se to povedlo, bude opět znázorněno v komparativní studii praktické části.

Legislativa je základním předpokladem změn. Všichni víme, že co není psáno, není dáno a bez platné a účinné legislativy tomu není jinak. Mezi základní cíle si zde dala koncepce například změnu vnější diferenciaci věznic, dále novelizace zákonů (reagující na nové světové trendy v oblasti vězeňství) a taky vytvořit *všechny předpoklady (včetně legislativních) k tomu, aby za zdravotnickou péči o vězněné osoby neslo odpovědnost veřejné zdravotnictví, a to způsobem srovnatelným s odpovědností za zdravotní péči o občana.*⁷³

⁷²ceska-justice.cz: kapacita věznic [online]. [cit. 24. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/08/pocet-veznu-klesa-pod-hranici-19-tisic-kapacita-veznic-je-ale-stale-temer-naplнена/>.

⁷³vscr.cz: koncepce vězeňství do roku 2025 [online]. [cit. 24. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>.

5. Empirická část

Empirická část obsahuje vlastní empirickou studii, která bude spočívat v kombinaci kvalitativní a kvantitativní metody. Tyto metody zodpoví otázky na výše zmíněné cíle Koncepce českého vězeňství do roku 2025 uvedené v diplomové práci autora. Hypotézou pro tuto práci je, zda se všechny představené cíle a změny povedlo zrealizovat.⁷⁴ Cíl, který si autor touto prací ukládá, nakolik se daří realizovat určité koncepční cíle v oblasti vězeňství s dnešním moderním pokrokem. Empirická studie bude obsahovat analýzu veřejně dostupných informací, kde se autor pokusí logicky odvodit a komparovat informace a zda tak došlo ke zlepšení nebo zhoršení dříve vytýčených cílů uvedených v koncepci. Jako další metoda, která se v empirické studii objeví, bude forma dotazníků. Dotazníky se budou zaměřovat na otázky týkajících se zaměstnání, vzdělání, ale také třeba i na programy zacházení a SARPO. V rámci dotazníků budou respondentům umožněny otevřené odpovědi. Jako poslední metoda, která bude použita, bude forma rozhovoru. Cílovým vzorkem respondentů pro dotazníky budou rozdílné věznice po celé České republice. V případě rozhovorů budou respondenty přímo vykonavatelé, tedy samotní dozorci. V případě rozhovoru je nutno uvést, že se bude jednat o řízený rozhovor. Řízený rozhovor vede sám autor, protože odchýlení od tématu může být velmi jednoduché a následně by mohlo být méněcenné pro další vyhodnocení.

5.1 Analýza veřejně dostupných informací

V oblasti analýzy se studie zaměří na webové stránky a data Vězeňské služby ČR a v neposlední řadě pak jednotlivých věznic. Nebude chybět ani analýza každoročních evaluací koncepčních cílů, které jsou v Koncepti do roku 2025 uvedeny.

Autor ve své práci vytýčil tři největší témata, kterými by se rád zabýval, a která i samotná Koncepce uvádí ve svém pořadníku mezi prvními. Jako první bude analýze podrobeno téma zaměstnanost vězňů.

⁷⁴Nutno podotknout, že trvání Koncepce českého vězeňství do roku 2025 ještě trvá, a tak stále je čas na případné dokončení vytýčených cílů.

Zvýšení zaměstnanosti s příchodem nové Koncepce a jakousi snahou o zvýšení zaměstnanosti vězňů s porovnáním s následující tabulkou je relativně uspokojivé i přes dopady Covid-19, které výkon jednotlivých prací znemožnil.

Tabulka č. 1 Vývoj zaměstnanosti vězňů⁷⁵

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
procentuální zaměstnanost	48,99%	57,50%	48,86%	44,93%	50,38%	56,23%	59,89%	58,65%	53,74 %
počet zaměstnaných odsouzených	6 377	5 367	5 463	6 021	7 606	8 449	8 858	8 615	7 561
odsouzení zaměstnaní v provozovnách SHS VS ČR	1 373	1 497	1 679	1 720	2 999	3 457	4 191	4 181	3 714
odsouzení zaměstnaní u podnikatelských subjektů	2 454	1 466	1 328	1 646	1 954	2 265	1 906	1 605	1 006
celkový počet vězňů	22 644	16 645	18 658	20 866	22 481	20 789	20 215	19 717	18 606

Z výše uvedené tabulky lze odvodit několik faktů. Zaprvé od roku 2016-2020 přesahuje míra procentuální zaměstnanosti 50%, a v roce 2018 dokonce 59,89%. Díky působení nové politiky zaměstnávání došlo v roce 2017 ke zvýšení o 843 zaměstnaných odsouzených. Dále lze z tabulky vyzorovat důležitý trend snížení počtu vězňů, který se od roku 2016 snížil skoro o 4 tisíce.

K přispění zvýšení možnosti zaměstnání si Koncepce zvolila za nástroj i zavedení karty věznic. Podle oficiálních webových stránek vscr.cz k tomu opravdu došlo a jejich potenciál lze tak dohledat.⁷⁶

Na základě karty věznic, tak může dojít k vytváření nových pracovních míst a zakázek. Příkladem, který by autor rád uvedl, je věznice v Kynšperku nad Ohří, kde nabízejí možnost zaměstnávání vězňů a výrobní haly. Nutno podotknout, že se zde nehradí nájemné, ale pouze energie, a základní sazba je zde minimálně 65 Kč + DPH.⁷⁷ Na to lze zmínit úspěch výše zmíněné věznice a to, že 1.

⁷⁵vscr.cz: *aktuální počty zaměstnaných vězňů* [online]. [cit. 8. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/aktualni-pocty-zamestnanых-veznu>.

⁷⁶vscr.cz: *karta věznic* [online]. [cit. 8. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/vyhledavani?q=karta+v%C4%9Bznice&unitSectionsPage=1>.

⁷⁷vscr.cz: *zaměstnávání odsouzených Kynšperk nad Ohří* [online]. [cit. 10. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-kynšperk-nad-ohři/sekce/zamestnavani-odsouzených>.

listopadu 2021 otevřela nové pracoviště pro odsouzené se zaměřením na kovovýrobu.⁷⁸

Koncepce českého vězeňství do roku 2025 taktéž uvádí, že každé jednotlivé cíle budou každoročně hodnoceny. Tyto Akční plány byly skutečně vypracovány⁷⁹ a v souvislosti se zaměstnáváním byly alespoň zahájeny, či dokonce splněny. Příkladem bude uveden jeden cíl z Akčního plánu pro rok 2017. *Zvýšit reálnou zaměstnanost odsouzených. Změna zaměstnavatelských subjektů s cílem efektivnějšího využití prostor- navýšení počtu zaměstnaných vězňů. Realizovat v rámci systemizace VS ČR navýšení systemizovaných míst spojených se zaměstnáváním vězňů - civilních pracovníků, strážných a dozorců. Analýza možností realizace systému na refundaci zvýšených nákladů na dozorce a strážné z prostředků zaměstnavatelů, které půjdou ve prospěch mzdových prostředků VS ČR.*⁸⁰ Podle Akčního plánu pro rok 2017 byl tento cíl splněn. Na stránkách VS ČR lze v oblasti zaměstnání nalézt zajímavé informace pro případné firmy, které by se o odsouzené zaměstnance mohly zajímat. Jde především o výhody zaměstnávání vězňů, kdy VS ČR uvádí, pomoc při snížení recidivy, pomoc při návratu do společnosti, pracující vězni mohou své náklady hradit ze své práce. Dále lze na stránkách nalézt nabídky zaměstnávání odsouzených až po možnost pronajátí haly.⁸¹

Dalším cílem, kterým se studie zabývá a který by i rád autor porovnal se skutečností, je cíl vzdělávání. S možností lepšího vzdělání je následně po opuštění výkonu trestu odnětí svobody větší možnost získání lepšího zaměstnání a tudíž i lepšího výdělku. Podle webových stránek o base.cz je v současné době zajištěn velký počet kurzů a vzdělání. Letmo lze uvést Stráž pod Ralskem s tříletým oborem obráběče kovů, Plzeň- Bory elektrotechnik s rekvalifikačním kurzem a Pardubice s tříletým oborem kuchař- číšník.⁸² Pro

⁷⁸vscr.cz: nové pracoviště pro odsouzené [online]. [cit. 8. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-kynsperk-nad-ohri/clanky/detail/veznice-zahajila-provoz-noveho-pracoviste-pro-zamestnavani-veznu>.

⁷⁹Akční plány lze nalézt na stránkách databáze-strategie.cz anebo na stránkách justice.cz.

⁸⁰justice.cz: Akční plán Koncepce 2025 pro rok 2017 [online]. [cit. 8. 1. 2022]. Dostupné z: <https://justice.cz/documents/12681/762277/Ak%C4%8Dn%C3%AD+pl%C3%A1n+koncepce+v%C4%9Bze%C5%8stv%C3%AD+2017.pdf/205a0acc-1866-4da0-b3fb-971f57a5a0d3>.

⁸¹vscr.cz: nabídky k zaměstnávání odsouzených [online]. [cit. 8. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/nabidky-k-zamestnavani-odsouzenych>.

⁸²obase.cz: školáky ve věznicích [online]. [cit. 8. 1. 2022]. Dostupné z: <https://obase.cz/skolaky-ve-veznicich/>.

aktuálnost vzdělávání je třeba uvést i úspěch odsouzených ve Věznici Nové Sedlo, kde 8 odsouzených udělali závěrečnou tečku za dvouletým oborem provozní služby.⁸³ Dalším příkladem může být i *absolvování svářečského kurzu i kurzu k obsluze vysokozdvizného vozíku ve věznici projevilo zájem téměř 130 odsouzených a jejich zájem převyšuje kapacitní možnosti pro realizaci.*⁸⁴

V rámci úspěšnosti vzdělání bude znázorněna tabulka týkající se vzdělání odsouzených v roce 2015 a dále pak tabulka z roku 2020.

Tabulka č. 2 Vzdělávání odsouzených v roce 2015⁸⁵

Nejvyšší dosažené vzdělání	Muž	Žena	Celkový součet	Celkem v %
nezjištěno (cizinci), neuvedeno	239	13	252	1,34%
zvláštní škola	420	43	463	2,46%
bez základního vzdělání	30	15	45	0,24%
nedokončené základní	320	34	354	1,88%
základní vzdělání	7 794	660	8 454	44,85%
vyučení bez maturity	6 768	283	7 051	37,41%
vyučení s maturitou	437	21	458	2,43%
středoškolské vzdělání bez maturity	93	14	107	0,57%
středoškolské všeobecné vzdělání s maturitou	214	37	251	1,33%
středoškolské odborné vzdělání s maturitou	1 004	124	1 128	5,98%
vyšší odborné	12	4	16	0,08%
vysokoškolské vzdělání - bakalářské	50	9	59	0,31%
vysokoškolské vzdělání - magisterské	61	4	65	0,34%
vysokoškolské vzdělání - inženýr	103	13	116	0,62%
vysokoškolské vzdělání - doktorské	24	7	31	0,16%
Celkový součet	17 569	1281	18 850	100,00%

⁸³vscr.cz: *a máme to* [online]. [cit. 8. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-nove-sedlo/clanky/detail/a-mame-to>.

⁸⁴vscr.cz: *nové pracoviště pro odsouzené* [online]. [cit. 9. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-kynperk-nad-ohri/clanky/detail/veznice-zahajila-provoz-noveho-pracoviste-pro-zamestnavani-veznu>.

⁸⁵vscr.cz: *statistická ročenka VS ČR 2015* [online]. [cit. 8. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-vezenske-sluzby-ceske-republiky-za-rok-2015.pdf#page=88&zoom=100,90,94>.

Tabulka č. 3 Vzdělávání odsouzených v roce 2020⁸⁶

Nejvyšší dosažené vzdělání	Muž	Žena	Celkový součet	Celkem v %
cizinec - nezjištěno	253	8	261	1,48
zvláštní škola	386	42	428	2,43
bez základního vzdělání	28	7	35	0,20
nedokončené základní	247	23	270	1,53
základní vzdělání	7 493	785	8 278	47,00
vyučení bez maturity	5 824	329	6 153	34,94
vyučení s maturitou	334	14	348	1,98
středoškolské vzdělání bez maturity	60	11	71	0,40
středoškolské všeobecné vzdělání s maturitou	212	51	263	1,49
středoškolské odborné vzdělání s maturitou	1 041	151	1 192	6,77
vyšší odborné	18	6	24	0,14
vysokoškolské vzdělání - bakalářské	57	7	64	0,36
vysokoškolské vzdělání - magisterské	57	12	69	0,39
vysokoškolské vzdělání - inženýr	118	6	124	0,70
vysokoškolské vzdělání - doktorské	24	8	32	0,18
Celkový součet	16 152	1 460	17 612	100,00

Při porovnání těchto dvou tabulek, a to z roku 2015 a roku 2020, kdy tabulka z roku 2015 představuje stav před účinností nové Koncepce do roku 2025 a tabulka z roku 2020 představuje nejnovější data ze statistické ročenky z roku 2020.⁸⁷ Pro účely této práce budou porovnány tři druhy vzdělání, a to základní, střední vzdělání s maturitou a vysokoškolské vzdělání s titulem Bc. Taktéž je nutno zmínit, že výše zmíněné statistiky pracovaly s jiným počtem vězňů, kdy k roku 2020 na rozdíl od roku 2015 došlo k poklesu o 2 000 vězňů, což představuje pokles o 10%. I přes tuto skutečnost můžeme v procentech pozorovat nárůst v oblastech základního vzdělání, zde je klesající trend počtu přibývajících vězňů s ukončeným základním vzděláním. Avšak s ohledem na pokles vězňů, je zde procentní nárůst základního vzdělání. Mezi další vzdělání patří vzdělání s maturitou, kdy můžeme i přes pokles počtů vězňů vidět nárůst osob vězněných s ukončeným středním vzděláním. Jde řádově o desítky vězňů,

⁸⁶vscr.cz: *statistická ročenka VS ČR 2020* [online]. [cit. 9. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2020.pdf#page=122&zoom=100,90,94>.

⁸⁷Graf z roku 2020 představuje k 9. 1. 2022 nejnovější data vzhledem k nevydání nové ročenky k roku 2021.

avšak s porovnáním s poklesem je zde vyšší procentuální nárůst se středním vzděláním ukončeným maturitní zkouškou. V poslední řadě bude pojednáno o vysokoškolském vzdělání s titulem Bc., kde opět můžeme vidět nárůst, a to v jednotkách. Z výše uvedených tabulek lze tedy pozorovat nárůst v rámci vzdělávání vězňů a můžeme tedy říct, že k zvýšení vzdělávání opravdu dochází. Koncepce českého vězeňství do roku 2025 se nezabývá jen vzděláváním vězňů, ale i personálu VS ČR. V současnosti existuje Akademie VS ČR. *Je resortním vzdělávacím zařízením Ministerstva spravedlnosti a organizační jednotkou Vězeňské služby České republiky s celorepublikovou působností. Je jediným vzdělávacím zařízením pro české vězeňství. Hlavním úkolem Akademie je zajistit, aby zejména nově nastupující příslušníci a občanští zaměstnanci Vězeňské služby byli náležitě vycvičeni a vyškoleni k výkonu služby a práce na všech úsecích činnosti Vězeňské služby ČR.*⁸⁸ Podle zákona č.555/1992 Sb. zajišťuje například služební zkoušky VS, základní odbornou přípravu anebo publikační činnost. Akademie VS ČR jako jediná zajišťuje odbornou stránku výcviku personálu vězeňské služby. Mimo to lze zmínit, že ačkoliv existuje akademie pro základní odborné vzdělání a specializované kurzy pro příslušníky VS ČR, tak pro tyto osoby neexistuje již vysoká škola. Za zmínku stojí Policejní akademie ČR v Praze, která žádný takový výlučný obor týkající se vězeňství nezahrnuje, můžeme zde ale najít dílčí obory, jako je například penologie. Mimo Policejní akademii ČR v Praze pak existují i další školy soukromého charakteru, které za úplatu poskytují také bezpečnostní vzdělání. Nutno dodat, že ani zde se nelze setkat s komplexním vzdělávacím oborem zaměřeným čistě na vězeňství.

Co se týká naplnění vzdělávacích cílů podle akčních plánů, tak v Akčním plánu Koncepce vězeňství do roku 2025 pro rok 2017 lze dohledat, že většina stanovených úkolů byla splněna. Jde např. o *zpracování přehledu a předložení návrhu na restrukturalizaci vězeňského vzdělávacího systému ve směru jeho přizpůsobení skutečným potřebám pracovního trhu. Rozšíření programů zacházení o konkrétní vzdělávací, pracovní a rekvalifikační programy reagující*

⁸⁸vscr.cz: *Akademie VS ČR* [online]. [cit. 11. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/akademie-vs-cr/sekce/soucasnost>.

na aktuální požadavky pracovního trhu.⁸⁹ Dalším splněným cílem je pak cíl mapovat vzdělávací potřeby a požadavky příslušníků a občanských zaměstnanců VS ČR. Zahajovat a realizovat program CŽV - doplňující pedagogické studium pro zaměstnance oddělení výkonu vazby a trestu s jiným než pedagogickým nebo psychologickým vzděláním.⁹⁰

Dále bude pojednáno o analýze k problematice nového trendu programů zacházení a SARPO. Základním cílem Koncepce a zároveň problémem je upozornit na nedostatek odborného personálu. Zde v rámci porovnání Statistických ročenek Vězeňské služby České republiky v letech 2015 a 2020 lze pozorovat mírný nárůst počtu zaměstnanců. V letech 2015 bylo 10 908 příslušníků a občanských zaměstnanců a v letech 2020 k 1.12 byl stav 11 350. Z toho je uvedeno, že k 1.12 2020 chybí obsadit na 637 pracovních míst. Na nedostatek pracovních míst upozorňuje i řada článků. Pro zajímavost autor uvede jeden z roku 2018, a i když je tento článek starší více než 4 roky, stále je v určitých faktech aktuální. V článku je uvedeno, že VS ČR má vysoké požadavky na zájemce (práce s vězni a vysoká odpovědnost) a přitom nenabízí tak dobrý nástupní plat jako je nástupní plat na lince. V článku je uvedena základní hrubá mzda 23 400, jež po odečtu povinných odvodů činí mnohem méně. Dále se lze dočíst, že ve věznici kromě příslušníků VS ČR chybí také občanští zaměstnanci. Jde především o lékaře, řemeslníky nebo vychovatele.⁹¹

V rámci programů zacházení můžeme na základě různých článků a prací dohledat, že programy jsou opravdu zpracovány. Příkladem je článek z vs-cr.cz, kde ve věznici Rapotice v současné době běží 10 druhů vzdělávacích aktivit, 13 druhů speciálně výchovných aktivit a 9 druhů zájmových aktivit. V rámci vzdělávacích aktivit jde o základy PC nebo třeba výuku anglického jazyka. Speciálně výchovné aktivity nabízí třeba Program ZZZ (zastav se, zamysli se,

⁸⁹justice.cz: Akční plán Koncepce 2025 pro rok 2017 [online]. [cit. 11. 1. 2022]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/762277/Ak%C4%8Dn%C3%AD+pl%C3%A1n+koncepce+v%C4%9Bze%C5%88stv%C3%AD_2017.pdf/205a0acc-1866-4da0-b3fb-971f57a5a0d3.

⁹⁰justice.cz: Akční plán Koncepce 2025 pro rok 2017 [online]. [cit. 11. 1. 2022]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/762277/Ak%C4%8Dn%C3%AD+pl%C3%A1n+koncepce+v%C4%9Bze%C5%88stv%C3%AD_2017.pdf/205a0acc-1866-4da0-b3fb-971f57a5a0d3.

⁹¹ohremedia.cz: Článek Věznice Nové Sedlo [online]. [cit. 12. 1. 2022]. Dostupné z: <http://www.ohremedia.cz/clanek/6810-prislusnici-vezenske-sluzby-i-obcansti-zamestnanci-ve-veznici-nove-sedlo-jsou-stejne-jako-odsouzeni-zavreni-za-vysokou-zdi>.

změň se). Závěrem nabízí také keramiku nebo rybářský kroužek a mnoho dalších zájmových aktivit.⁹²

SARPO jako další z mnoha nových trendů je taktéž velice přínosný (ukazatelem je i délka praxe, která činí dnes víc než 9 let). To dokazuje například počet provedených zpráv. *Od roku 2012 do roku 2020 bylo zpracováno více než 100000 komplexních zpráv, což nepochybně představuje zajímavou databází informací o odsouzených. Statistika, má-li být ovšem v dnešních podmínkách užitečná, musí být jejím uživatelům především srozumitelná a přístupná ke svému praktickému využití.*⁹³

V Akčním plánu Koncepce vězeňství do roku 2025 pro rok 2017 byly všechny cíle týkající se programů zacházení splněny. Šlo především o následující cíl: *Programy zacházení cílit na dodržování účelu výkonu trestu odnětí svobody a přitom spolupracovat se sociálními kurátory, nevládními organizacemi a úřady práce, obecními úřady obcí s rozšířenou působností.*⁹⁴ Toto úspěšné splnění lze deklarovat memorandumem Věznice Oráčov a Úřadu práce Rakovník v oblasti získání rekvalifikace vězněných osob v roce 2018. Jde například o kurz řidiče motorových vysokozdvížných vozíků.⁹⁵

Analýzou veřejně dostupných informací autor zjistil, že jeden z nejvíce diskutovaných cílů a hlavních řešení na úlevu vězeňského systému, skončil po více než 3 letech 2 měsíců a 11 dnech.⁹⁶ Elektronický monitorovací systém měl ulehčit řadu diskutovaných témat a problémů uvedených v Koncepti českého vězeňství do roku 2025 (problém přeplněnosti věznic, zvýšení zaměstnanosti až například pro menší zatížení dozoru). Důvodem, jak uvádí Probační a mediační služba ve svém rozhodnutí je: *Probační a mediační služba musela přistoupit k okamžitému řešení smluvního vztahu s dodavatelem Elektronického*

⁹²vscr.cz: výkon trestu a program zacházení [online]. [cit. 12. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-rapotic/sekce/vykon-trestu-a-program-zachazeni>.

⁹³ceskakriminologie.cz: nástroj SARPO [online]. [cit. 13. 1. 2022]. Dostupné z: <https://ceskakriminologie.cz/cs/archiv/2021-120132/nastroj-sarpo-a-statistika-kazdodenni-penitenciarni-praxe>.

⁹⁴justice.cz: Akční plán Koncepce 2025 pro rok 2017 [online]. [cit. 13. 1. 2022]. Dostupné z: <https://justice.cz/documents/12681/762277/Ak%C4%8Dn%C3%AD+pl%C3%A1n+koncepce+v%C4%9Bze%C5%88stv%C3%AD+2017.pdf/205a0acc-1866-4da0-b3fb-971f57a5a0d3>.

⁹⁵vscr.cz: memorandum [online]. [cit. 14. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-oracov/clanky/detail/rekvalifikacni-kurz-pro-odsouzene>.

⁹⁶naramky.justice.cz: memorandum [online]. [cit. 14. 1. 2022]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/ukonceni-elektronickeho-monitoringu/>.

monitorovacího systému firmou SuperCom. S přístupem dodavatele k plnění smluvních závazků je Probační a mediační služba dlouhodobě nespokojena a problémy v uplynulých týdnech eskalovaly. Dodavatel přistupuje k plnění svých závazků neřádně a nevčasně. Možná nefunkčnost systému EMS by byla velkým rizikem pro zákonné plnění dohledové činnosti Probační a mediační služby.⁹⁷ Pro dodatečnou závěrečnou informaci je nutné sdělit, že počet monitorovaných osob byl skutečně od roku 2018 zvyšován a k roku 2021 dosáhl více než 600 osob, které elektronický monitorovací systém používaly.⁹⁸ V souvislosti se skončením elektronicky monitorovacího systému jsem oslovil kolegu z řad Policie České republiky, který má dobré kontakty s Probační a mediační službou sídlící v Kroměříži. Neoficiálně jsem následně dostal informaci, že elektronický monitorovací systém sice skončil, ale bude vypsáno nové přijímací řízení, a to v letošním roce v průběhu září. Na základě toho můžeme vidět, že zájem o fungování elektronicky monitorovacího systému trvá a má asi i svůj význam v řadě nových trendů uvedených v Koncepti českého vězeňství do roku 2025. V rámci analýz veřejně dostupných informací by měla být uvedena i zpráva Nejvyššího kontrolního úřadu, která se ke Koncepti pro rok 2025 taktéž vyjádřila. Ve zprávě z roku 2019 je uvedeno, že kontrolní období probíhalo v letech 2016-2018. *Cílem kontrolní akce bylo prověřit, zda Vězeňská služba České republiky hospodaří s majetkem a peněžními prostředky státu účelně, hospodárně a v souladu s právními předpisy a zda realizovaná opatření přispívají k hospodárnosti výdajů v této oblasti. NKÚ zjistil nedostatky v oblasti zpracování a vyhodnocování plnění cílů Koncepte 2025, které mohou mít negativní dopad na splnění záměrů Koncepte 2025.*⁹⁹ Důvodem je to, že Koncepte z roku 2015 nebyla naplněna a v Koncepti pro rok 2025 nebyly přesně stanoveny časové osy splnění daných cílů a ani nebyl vymezen finanční rámec. Podle NKÚ, tak existuje velké riziko nesplnění těchto cílů. V rámci jednotlivých Akčních plánů nejsou některé cíle doposud stanoveny a ani vyhodnoceny. Ve zprávě se také lze dočíst také o navýšení ubytovacích kapacit o 462 míst. Ale také i o pozitivním působení

⁹⁷pmscr.cz: ukončení spolupráce [online]. [cit. 14. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/probacni-a-mediacni-sluzba-ukoncila-spolupraci-s-firmou-supercom/>.

⁹⁸naramky.justice.cz: souhrnný přehled [online]. [cit. 14. 1. 2022]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/wp-content/uploads/2021/12/Souhrnny-prehled-1.pdf>.

⁹⁹nku.cz: kontrolní závěr z kontrolní akce [online]. [cit. 15. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.nku.cz/assets/kon-zavery/k19007.pdf>.

programů zacházení ze strany VS ČR. NKÚ ve své zprávě oslovil i GŘ. V rámci porovnání vězeňského systému mezi evropskými státy NKÚ konstatoval, že statistické údaje poskytnuté těmito státy jsou srovnatelné s naším vězeňstvím. Poslední informací uvedenou ve zprávě je také informace týkající se financování, kde NKÚ zjistilo, že výdaje související s plněním úkolu AP moc nekoresponduje s investicemi, mzdovými náklady a ostatními věcnými výdaji. NKÚ prověřoval v souvislosti s financováním rok 2016-2018 a zjistil, že náklady na plnění úkolu AP stoupají do stamilionů Kč. Konkrétně rok 2018 celkem 828,8 mil. Kč.¹⁰⁰

Samotný závěr analýzy veřejně dostupných informací bude patřit zbývajícím trendům v českém vězeňství. Autor si pro komplexnost empirické studie proto zvolil tři z pěti výše jmenovaných zbývajících trendů, o kterých bude pojednáno jen v této podkapitole a půjde o drogy a jiné závislosti, bezpečnost a legislativu.

V rámci trendu legislativy je nutné uvést rok 2017, který je významný jednak v rámci legislativní změny, ale především v rámci změny diferenciací věznic. Ta nezasahuje jen do legislativních změn, ale dopadá i přímo na samotné vězně. Podrobnější informace ke změně vnější diferenciací je možné nalézt na stránkách www.vscr.cz. Tam je k diferenciaci věznic např. uvedeno, že *Legislativní změna vnější diferenciací z roku 2017 vychází především z potřeby vytváření moderního penitenciárního zacházení s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody. Základním cílem je vytvořit takové podmínky, které přispějí k resocializaci těchto osob a sníží riziko opakování trestné činnosti, což je plně v intencích programového prohlášení vlády, která se mj. zavázala minimalizovat rizika recidivy po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.*¹⁰¹ Na stránkách Vězeňské služby ČR je k vnější diferenciaci dále uvedeno, že Česká republika byla jedním z posledních států Evropské unie, která tento model neměla. Tento model vnější diferenciací odpovídá doporučení různých pravidel a doporučení EU. Model vnější diferenciací v sobě zahrnuje i metody rizik a potřeb. Systém vnější diferenciací je také lepší řešení, protože VS s odsouzeným přímo pracuje a disponuje specializovaným personálem pro tuto činnost, kde na odsouzeného

¹⁰⁰[nku.cz: kontrolní závěr z kontrolní akce](https://www.nku.cz/assets/kon-zavery/k19007.pdf) [online]. [cit. 15. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.nku.cz/assets/kon-zavery/k19007.pdf>.

¹⁰¹[vscr.cz: vnější diferenciací](https://www.vscr.cz/sekce/zmena-vnejsi-diferenciaci) [online]. [cit. 15. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/zmena-vnejsi-diferenciaci>.

mají více času.¹⁰² Jako velice vhodný zdroj k vnější diferenciaci věznic nelze opomenout důvodovou zprávu, kterou lze na internetu lehce dohledat. V mnohých bodech se shoduje s informacemi uvedenými na stránkách Vězeňské služby, ale i tam lze najít mnohem podrobnější věci, jako je např. i plánovaná implementace. Pro komplexnost k diferenciaci bude uveden i právní rámec. V §56, odst. 1 písm. a) a b) je uvedeno, že *nepodmíněný trest odnětí svobody se vykonává diferencovaně ve věznici s ostrahou, nebo se zvýšenou ostrahou.*¹⁰³ V souvislosti s legislativním rámcem a předpisy, které souvisí s vězeňstvím, můžeme vidět i přibývajících předpisy. Jde např. o předpis, který je uveden i na stránkách VS ČR a jde o předpis nařízení vlády č. 361/2017 Sb., o výši a podmínkách odměňování odsouzených zařazených do práce ve výkonu trestu odnětí svobody.¹⁰⁴ Zde v tomto nařízení vlády lze dohledat pracovní odměny odsouzených, zařazení odsouzeného do skupiny podle vykonávané práce, časovou složku odměny, úkolovou složku odměny nebo taky i příplatky (noc, svátek, přesčas).

Koncepce vidí v rámci bezpečnosti velký problém v nedostatku personálu. Určitě je tím myšlen především personál ve formě nedostatku dozorců, kteří se na bezpečnosti odsouzených přímo podílejí (jsou s nimi při mnoha činnostech). Ve statistikách uvedených ve Statistických ročenkách VS ČR z let 2015 a 2021 není uveden přesný počet dozorců, ale je možné dohledat jen počet příslušníků a ten v ročence z roku 2015 byl pod hranicí 7 tis. a v ročence z roku 2021 byl 7031. Ve stejné statistice se uvádí i to, že jejich plánovaný počet pro dané období byl 7505. To znamená, že VS ČR chybí více než 400 příslušníků, ale i přesto došlo k mírnému nárůstu. Z hlediska bezpečnosti se tento trend může určitě odrazit na různých bezpečnostních prvcích (únava, přepracovanost, ztráta pozornosti dozorce). V Akčním plánu v roce 2021 je uvedeno k bezpečnosti v bodu 11. *zajistit bezpečné prostředí ve vězních, které vytvoří odpovídající podmínky pro lidské zacházení s vězněnými osobami a pro kvalifikovanou práci s doložitelným příznivým dopadem na úroveň recidivy, a tím i na celkový počet*

¹⁰²vscr.cz: vnější diferenciaci [online]. [cit. 15. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/zmena-vnejsi-diferenciaci>.

¹⁰³Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v posledním znění.

¹⁰⁴Nařízení vlády č. 361/2017 Sb., o výši a podmínkách odměňování odsouzených zařazených do práce ve výkonu trestu odnětí svobody v posledním znění.

vězněných osob.¹⁰⁵ V akčním plánu z roku 2021 lze také nalézt, že *v rámci modernizace a zvýšení bezpečnosti v OJ VS ČR připravit a zrealizovat rekonstrukce technických a stavebně technických prostředků a spojovacích a signálně zabezpečovacích prostředků ve vybraných věznicích (Příbram, Horní Slavkov, Vinařice)*. A poslední věc, kterou lze v Akčním plánu dohledat, je např. i zvýšení zdi v Příbrami. Na základě těchto informací můžeme dospět k závěru, že k navýšení dozorců skutečně dochází, ale míra navyšování je poněkud tristní. Ke skutečnostem uvedených v Akčním plánu je možné pouze spekulovat, nakolik jsou cíle splněné, ale chybí zde podrobnější informace k vyvození závěru.

Koncepce v oblasti drog se snaží o zmírnění jejich dopadu, jejich vnášení do věznice, snížení celkového počtu závislých osob a větší používání protidrogových služebních psů. Na základě informací uvedených ve Statistické ročence VS ČR z roku 2020 pozorujeme pozvolný trend snižování protidrogových psů. K 31. 12. 2020 bylo služebních protidrogových psů 85, s porovnáním s rokem 2019 jich bylo 92. Dále je v ročence z roku 2020 uvedeno, že počty drogově závislých klesají, a to o 1670 osob, což znamená pokles o 13,4%.¹⁰⁶ Tato čísla poukazují na určitě veliký krok vpřed, který můžeme brát jako úspěch. Na to, jak jsou drogy za mřížemi velký problém, zmiňuje i pasáž článku irozhlas.cz.: *„Drogy ve věznicích byly, jsou a budou. Ovšem vzhledem k tomu, jak je složená vězeňská populace a jaké je prostředí výkonu trestu odnětí svobody, je podíl uživatelů drog ve vězeňské populaci výrazně vyšší, než je tomu v populaci obecné,“* míní Petr Zeman, vedoucí výzkumné skupiny Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, který se problematikou zabývá.¹⁰⁷ Pro úplnost nutno uvést, že VS ČR nově na svých stránkách uvádí penologický výzkum, kde je vidět dostatek výzkumů v oblasti drog. V současnosti je k dispozici výzkum Zacházení s uživateli drog ve vězení. Dalším příkladem

¹⁰⁵*databáze-strategie.cz: Akční plán pro rok 2021* [online]. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/ms/strategie/akcni-plan-pro-rok-2021-ke-koncepci-vezenstvi-do-roku-2025?typ=detail#sid2658938>.

¹⁰⁶*vscr.cz: Statistická ročenka 2020* [online]. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2020.pdf#page=32&zoom=100,53,94>.

¹⁰⁷*irozhlas.cz: článek o drogách a jeho tajení VS ČR* [online]. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/vezenska-sluzba-ministerstvo-spravedlnosti-drogy-veznice-odpadni-vody-zakon-o_2005261109_nkr.

může být např. Návaznost penitenciární a postpenitenciární péče o odsouzené uživatele drog (2021-2023). Výsledky tohoto výzkumu budou teprve zveřejněny.¹⁰⁸

5.2 Dotazník

Pro zvýšení validity práce autor zvolil jako další metodu při zpracování diplomové práce právě dotazník. Dotazníkem budou osloveny věznice po celé České republice. V případě negativních odpovědí budou zaznamenány jejich reakce a případné výmluvy. Pokud nebude k dispozici dostatečné množství informací, bude následně osloveno Generální ředitelství vězeňské služby ČR pro celkové vyjádření k dotazníkovým otázkám. Dotazník se bude skládat z otázek týkajících se moderních trendů v českém vězeňství s důrazem na trendy uvedené v diplomové práci autora. Půjde především o otázky týkajících se zaměstnání, vzdělávání, programu zacházení a případně i dalších ostatních trendů uvedených v Koncepti. Respondentům bude umožněno odpovídat na otázky v otevřené podobě.

Mezi konkrétní otázky byly vybrány následující.

1. Co se podle Vás splnilo v již účinné Koncepti českého vězeňství do roku 2025?
2. Co se podle Vás nesplní v nyní účinné Koncepti českého vězeňství do roku 2025?
3. Zvýšila se podle Vás zaměstnanost vězňů?
4. Došlo k navýšení počtu personálu VS ČR včetně občanských zaměstnanců?
5. Plní se podle Vás cíl o zvýšení vzdělanosti vězňů?
6. Dochází ke zvýšení vzdělanosti personálu VS ČR uvedené v Koncepti českého vězeňství do roku 2025?
7. Je podle Vás SARPO přínosem při práci s vězni?
8. Je o zařazení do programu zacházení mezi vězni zájem?

¹⁰⁸vscr.cz: penologický výzkum
<https://www.vscr.cz/sekce/penologicky-vyzkum>.

[online].

[cit. 16. 1. 2022]. Dostupné z:

9. Došlo podle Vás ke zjednodušení administrativy, jak uvádí nová Koncepce českého vězeňství?
10. Došlo k navýšení počtů vychovatelů?
11. Myslíte si, že je nová Koncepce českého vězeňství do roku 2025 splnitelná ve všech bodech, jen v menší části nebo nesplnitelná vůbec?
12. Máte nějaké tipy, rady, podněty pro další Koncepci českého vězeňství?
13. Měl na výše uvedené otázky nějaký dopad Covid-19?
14. Pokud máte nějaké poznatky o plnění Koncepce mimo výše uvedené, uveďte je prosím zde:...

Všechny tyto otázky spolu s návodem na vyplnění budou odeslány na e-mailové adresy náhodně vybraných 10 věznic po celé ČR. Z důvodu probíhající pandemie Covid-19 jsou osobní návštěvy omezeny,¹⁰⁹ a tak nezbývá než dotazník poslat v elektronické podobě.

Návod pro vyplnění dotazníku:

1. Prosím o vyplnění všech uvedených otázek.
2. V případě požádání budou respondenti anonymizováni (věznice budou označeny jednotlivými číslicemi 1,2,3).
3. V případě odpovědi ano nebo ne, prosím o zdůvodnění.
4. V případě zájmu budete seznámeni s výsledky práce.
5. Odpovědi zašlete, prosím, na e-mail: pavelek.vojtech@seznam.cz.

Oslovené věznice pro zpracování dotazníků jsou:

1. Věznice Opava
2. Věznice Mírov
3. Věznice Znojmo
4. Věznice Světlá nad Sázavou
5. Věznice Příbram
6. Věznice Kynšperk nad Ohří
7. Věznice Nové Sedlo
8. Věznice Pardubice

¹⁰⁹Tato informace byla sdělena věznicí Ostrov a dále je tato informace uvedena na webu obase.cz.

9. Věznice Odolov

10. Věznice Karviná

Věznicím bude na vyplnění dotazníku vymezena doba jednoho měsíce, poté budou přijaté výsledky zpracovány.

Presumpcí pracovníků VS ČR a vedoucí této diplomové práce bylo, že se autor setká s neochotou ke spolupráci, odmítavými reakcemi či zamítnutí spolupráce z různých důvodů. To se u žádostí o vyplňování dotazníků potvrdilo téměř u všech dotazovaných. Autor si dovolí uvést jednu odpověď, u které nebude uveden autor a která se této neochoty spolupráce týká. Na autorovu žádost týkající se vyplnění dotazníků autorovi přišla odpověď, která v sobě zahrnovala odmítavou reakci ve formě nesplnění podmínek a platného nařízení. Dále bylo v e-mailu napsáno, že zodpovězení dotazníku nespadá do jejich kompetence a že rozkazy můžou přijímat pouze od Generálního ředitele VS ČR. Přitom nešlo o žádný rozkaz, ale pouze o žádost o vyplnění dotazníku.

K 25. 1. 2020 odpovědělo na autorovy e-maily více než 5 věznic. Žádná z nich nezodpověděla dotazník. Nejčastější a vždy shodující se reakce byla nekompetentnost vyplnění a dvakrát z pěti odpovědí bylo odpovězeno, že dotazník má být poslán oficiálně řediteli věznice. Proto se autor rozhodl oslovit i tyto dvě věznice a jejich ředitele.

Pro nespočet negativních odpovědí se autor ještě před oficiálním oslovením VS ČR rozhodl oslovit neoficiální cestou kolegy z VS ČR. **První vyplněný dotazník dostal od příslušnice výkonu trestu z Věznice Světlá nad Sázavou.** Ta na autorovu žádost o vyplnění dotazníku hned v úvodu odpověděla, že na spoustu otázek z dotazníku nedokázala odpovědět a že byl pro ni dotazník s velké části španělská vesnice. V dotazníku vyplnila ze 13 otázek pouhé 4 otázky. Konkrétně šlo o otázky zvýšení zaměstnanosti vězňů, SARPO, programy zacházení a navýšení počtu vychovatelů. Na tyto otázky odpověděla poněkud stručně.

Na otázku týkající se zvýšení zaměstnanosti vězňů odpověděla: *Konkrétně ve Světlé nad Sázavou se zaměstnanost určitě snížila z důvodu uzavření pracoviště Lion od roku 2022. Celková zaměstnanost je průměrná.*

V rámci otázky týkající se přínosu SARPO při práci s vězni odpověděla, *SARPO je určitě přínosem. Najde se tam plno užitečných informací o konkrétní odsouzené.*

U otázky vztahující se k programu zacházení a zájmu vězňů o ně uvedla: *Program zacházení je stanoven každému odsouzenému. Při jeho vyhodnocení je možné si přidat nebo změnit aktivity, na které chce odsouzený docházet.*

V poslední odpovědi na otázku navýšení počtu vychovatelů odpověděla: *Vzhledem k navýšení administrativy ve věznicích došlo k navýšení počtu vychovatelů.*

Poté autor dostal ještě jeden vyplněný dotazník od kolegyně z VS ČR. Ta na autorův dotazník odpověděla poněkud rozsáhleji a jako první odpověděla na všechny otázky uvedené v dotazníku. V první otázce, která se týká Koncepce, uvedla, že o Koncepti českého vězeňství do roku 2025 ví, ale to jen díky samostudiu, protože znalost Koncepce nepatří do náplně její činnosti. Na druhou otázku, která reaguje na nesplnění cílů v Koncepti, uvedla, že nejsou svými nadřízenými informováni o nedosažení jednotlivých cílů v Koncepti. Na otázku č. 3, ve které se řeší zaměstnanost vězňů, odpověděla, že oni jako dozorcí tuto činnost nevykonávají a nemají ani žádné informace, ale z medií ví, že se zaměstnanost zvyšuje. Na otázku č. 4 odpověděla, že počty personálu se zvyšují, ovšem personál je velmi mladý a nezkušený. Mnohem více by uvítali zkušené kolegy a především zkušený odborný personál. Čím jsou kolegové mladší a nezkušenější, tím je znát ze strany vězněných osob mnohem menší respekt. V rámci otázky vzdělávání vězňů odpověděla, že tato oblast je individuální. Jsou vězni, kteří mají zájem na sobě dále pracovat, ale jsou i takoví, kteří jsou se sebou a svou stávající situací spokojeni. Podrobnější statistiku nezná. Na otázku č. 6 v odpovědi na zvyšování vzdělanosti odpověděla, že toto téma je hodně individuální. Napsala také, že dozorcí jsou tak pracovně vytíženi, že další studium by nejspíš nebylo reálné. Pokud někdo studuje, řeší si to sám, individuálně. I když o některých kurzech ví, osobně na žádný z nich nebyla vyslána. Kurzy jsou spojené i s jednotlivými pozicemi v rámci věznice (psychologové, vychovatelé, nastupující příslušníci). U otázky přínosu SARPO uvedla, že je to systém, který analyzuje každého odsouzeného, od této analýzy se pak odráží výkon trestu. Neví, jestli je zrovna přínosem, ale je to systém, který

funguje. Na otázku č. 8, která se týká programu zacházení a jejich zájmů mezi vězni, odpověděla, že někteří zájem mají, jiní nikoliv. Někteří ví, že jim to může pomoci při žádosti o podmíněčné propuštění, a tak se snaží zejména ze zjištěných důvodů. U otázky týkající se administrativy uvedla odpověď, že žádné ulehčení nebo zlepšení administrativy nepociťuje. Na otázku č. 10, která byla věnována navýšení počtu vychovatelů, napsala, že v jejich věznici se počet nezměnil, a jak je to v ostatních věznicích, neví. V otázce č. 11 uvedla, že nezná všechny body Koncepce, ale vše je o odsouzených a práci s nimi. Neví, jak jinak by na tuto otázku odpověděla, protože dozorcí neřeší problematiku Koncepce vězeňství, ale řeší problémy vězňů, jejich předvedení na vycházku, oběd, do práce, hygienu. V otázce č. 12 odpověděla, že žádné tipy a rady pro další Koncepti nemá, a dodává jen to, že by potřebovali starší zkušené kolegy. Co se týká otázky ohledně COVID-19 uvedla, že doba a situace byly psychicky náročné kvůli zákazu návštěv, strachu o své blízké a nízké informovanosti. U poslední otázky týkající se nějakých dalších poznatků napsala, že o ničem neví.

Třetí a poslední dotazník autor dostal od kolegy z VS ČR, který pracuje jako dozorce. Jeho odpovědi byly na rozdíl od předchozího dotazníku stručnější, ale za to se pokusil odpovědět na všechny otázky. Na otázku, co se splnilo v účinné Koncepti, toho moc neuvedl, protože se s ní běžně nepotkává. Proto nevěděl, jak má lépe odpovědět. U otázky č. 2 sdělil, že tím, že Koncepti nezná, neví, co by odpověděl. K otázce týkající se zvýšení zaměstnanosti vězňů napsal, že se zaměstnanost zvýšila, a to vzhledem k možnosti práce mimo střežený objekt. To znamená, že je mezi odsouzenými větší zájem o práci. U otázky zabývající se navyšováním personálu VS ČR a občanských zaměstnanců uvedl, že v jejich věznici jsou tato místa plně obsazena, u příslušníků dochází ke generační obměně a postupně se naplňují kapacity. Jak je to u občanských zaměstnanců, nemá ponětí. Na otázku č. 5 odpověděl jednoznačně. Vězňům se nechce pracovat, a proto volí možnost studia. Tím je možno tento stanovený cíl naplňovat. U otázky, zda dochází ke vzdělanosti personálu VS ČR napsal, že kurzy momentálně vůbec neprobíhaly z důvodu onemocnění Covid 19, i když před pandemií Covid-19 normálně fungovaly, např. sebeobrana, střelecká příprava nebo angličtina. Co se týká občanských zaměstnanců, neví. U 7. otázky vztahující se k přínosu SARPO

napsal, že díky tomuto systému jsme schopni se o odsouzeném dozvědět více a analyzovat lépe jeho vlastní rizika a potřeby. V osmé otázce odpověděl, že do programu jsou odsouzení zařazováni povinně. Pokud se budeme bavit o těch volitelných programech, největší zájem je o volnočasové aktivity (sport). Co se týká 9. otázky a administrativy, tak z jeho strany ke zjednodušení nedošlo, ba naopak, došlo k jejímu navýšení a všechno se musí sepisovat a zaznamenávat. K otázce k navýšení počtu vychovatelů, nevěděl, co by odpověděl. Také k otázce 11. o splnitelnosti uvedl, že neví, ale vzhledem ke svým zkušenostem si troufá tvrdit, že nedojde k jejímu úplnému naplnění. Co se týká otázky č. 12 zabývající se dopadem Covid-19 napsal, že ano, covid dopad měl, veškeré kurzy, aktivity, návštěvy (ty probíhaly přes skype), byly pozastaveny či zrušeny na neurčito. Závěrem pro doplnění u 13. otázky ještě dopsal, že dochází k vybudování nových oddělení ve věznicích, např. ústav pro zabezpečovací detenci ve vazební věznici Praha – Pankrác či nového oddílu pro matky s dětmi ve věznici Světlá nad Sázavou, to asi k plánům Koncepce patří.

K 2. 2. 2022 autor dostal odpovědi od všech oslovených věznic. Všechny byly negativní, dokonce autor dostal i za některou z věznic odpověď od Generálního ředitelství VS ČR, kam byla autorova žádost pravděpodobně přeposlána.

Odpověď byla následující:

Vážený/vážená pane/paní,

v minulých dnech jsme obdrželi Váš e-mail, který jste adresovala na Generální ředitelství VS ČR, s dotazem na možnost zapojení pracovníků Vězeňské služby ČR do výzkumu ke své diplomové/bakalářské práci.

Vězeňská služba ČR se snaží v maximální možné míře vyhovět žádostem ze stran studentů na realizaci bakalářských/diplomových prací, při tom však musí současně zvažovat další kritéria, a to např. bezpečnostní či personální. Standardně od všech zájemců vyžaduje přitom minimálně potvrzení o studiu na příslušné VŠ, potvrzení vedoucího diplomové práce, výzkumný záměr diplomové práce včetně očekávaného přínosu a nároků na VS ČR, ukázkou otázek dotazníku a také vzor informovaného souhlasu v případě, že se dotazník týká vězněných osob atd.

K Vašemu konkrétnímu dotazu je však třeba sdělit, že v souladu s interním předpisem Vězeňské služby o provozu informačních systémů a informačně-komunikačních technologií každý zaměstnanec VS ČR (uživatel) může využívat počítačovou síť a její služby výhradně pro plnění služebních nebo pracovních úkolů, a to pouze v rámci svých přístupových práv a v souladu s účelem, ke kterému je počítačová síť určena. Současně také každý uživatel musí dbát na to, aby svou činností neomezoval nebo neohrožoval provoz počítačové sítě (kybernetická bezpečnost).

Vaší žádosti o zajištění přístupu zaměstnanců VS ČR na prezentovaný odkaz v e-mailu tak nelze vyhovět.

S pozdravem

OVVaT

Vzhledem ke všem záporným a odmítavým odpovědím se autor rozhodl cíleně oslovit GŘ VS ČR tímto e-mailem:

Dobrý den,

tímto e-mailem bych rád zažádal o oficiální vyjádření Generálního ředitelství VS ČR podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Podle §14, odst. 2) zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím uvádím povinné údaje o fyzické osobě: Vojtěch Pavelek, narozen 22. 9. 1997, trvalým pobytem Stará Ves 166, 74301 Bílovec.

V rámci své diplomové práce, psanou na Policejní akademii České republiky v Praze, jsem požádal o vyplnění dotazníků 10 věznic. Diplomová práce a dotazník se zabývají novými trendy v českém vězeňství. Žádná z přijatých odpovědí však nebyla pozitivní a potřebné odpovědi neobsahovala. Důvody byly nejednoznačné, například s odkazem na nekompetentnost, nedostatek času (i přesto, že odpověď přišla velmi rychle). Byly také věznice, kde mou žádost brali jako nařízení, které podléhá rozkazu Generálního ředitele.

Tímto bych rád požádal, zda by bylo z Vaší strany možné se k těmto odpovědím vyjádřit. Jelikož jsem nedostal žádnou odpověď na můj dotazník, v příloze jej tedy přikládám jako vzor a prosím o jeho vyplnění. V souboru jsou uvedeny otázky i návod.

Děkuji za odpověď.

S pozdravem
Vojtěch Pavelek

Reakce na výše uvedený e-mail nebyla překvapující, opět byla negativní a bez vyhovění žádosti. Dotazník vyplněn nebyl a nebyly zodpovězeny ani autorovy otázky. V rámci odpovědi bylo uvedeno, že žádost se jeví jako chaotická a že trpí vadami. Dále bylo uvedeno, že v rámci žádosti jsou otázky natolik obsáhlé, že v případě odpovědi by museli být uhrazeny náklady GŘ VS ČR, což na jednoho zaměstnance vyčíslilo 200 Kč/h. Proto bylo GŘ VS ČR znovu osloveno, zda by se nenašla jiná alternativa k získání odpovědi, např. vyplněním dotazníků. V odpovědi bylo navrženo, že by autor dotazníky předem vytiskl, a následně by byly poslány v obálce poštou. Tím by se dospělo k minimalizaci zahlcení a nepřekročení přesahu požadavku. Na tento návrh již nikdo nereagoval.

5.3 Rozhovor

Pro další zvýšení validity diplomové práce byla jako poslední metoda zvolená metoda rozhovoru. **O rozhovor budou požádáni dva dozorcí, aby výše získané informace potvrdili nebo vyvrátili s ohledem na jejich reálný výkon ve vězeňské službě a pomohli tak dosáhnout kvality této empirické části. Oběma dozorcům (muž a žena) byla na jejich žádost slíbena anonymita.** Rozhovor bude částečně navazovat na otázky dotazníku provedeného výše. Otázky budou cíleně mířit na konkrétní věznici, ve které dozorcí vykonávají svojí činnost. V případě těchto rozhovorů půjde o rozhovory řízené. Otázky budou přesně definovány. Každý z rozhovorů bude obsahovat 13 stejných otázek uvedených níže. V závěru budou reflektovány nejdůležitější informace a kompletní odpovědi budou uvedeny v přílohách této práce.

1. Máte jako dozorce povědomí o Koncepci českého vězeňství do roku 2025?
2. Co se podle Vás ve vaší věznici splnilo s odkazem na novou účinnou Koncepci?

3. Co se podle Vás ve vaší věznici nesplnilo s odkazem na cíle uvedené v nové Konceptci?
4. Došlo podle Vás ve vaší věznici k nějakým významným změnám v oblasti zaměstnanosti?
5. Plní se podle Vás ve vaší věznici cíl o zvýšení vzdělanosti vězňů a personálu VS ČR, jak je uvedeno v Konceptci českého vězeňství do roku 2025?
6. Máte se SARPO osobní zkušenost?
7. Od roku 2012-2020 bylo zpracováno na 100 tisíc zpráv k SARPO. Je tedy podle Vás SARPO tak účinné a využitelné?
8. Došlo podle Vás v případě programů zacházení od roku 2015 ke standardizaci či ke zjednodušení administrativy jako pár z mnoha cílů uvedených v účinné Konceptci českého vězeňství do roku 2025?
9. Myslíte si, že nové trendy uvedené v nové Konceptci jsou účinné, použitelné a mají perspektivu?
10. Myslíte si, že je nová Konceptce českého vězeňství do roku 2025 splnitelná a nebude navazovat na neúspěšnost předchozí Konceptce?
11. Máte nějaké tipy, rady, podněty pro další Konceptci českého vězeňství?
12. Měl na výše uvedené otázky vliv COVID-19?
13. Chtěli byste závěrem něco zmínit?

Dne 10.2 byl zahájen rozhovor s paní X (vzhledem ke slíbené anonymitě nebude uvedeno její jméno). Rozhovor probíhal kvůli velké vzdálenosti elektronicky. Po krátkém přivítání a sdělení úvodních informací k rozhovoru, se pouštíme do odpovědí na připravené otázky.

ad1) Zde dozorkyně uvedla, že povědomí o Konceptci má, ale obsahově ji nezná.

ad2) Někaké body Konceptce se podle ní splnily, ale přesně nedokáže blíže specifikovat jaké.

ad3) Neví, jaké cíle splněny byly, podle ní je to otázka spíše na vedení.

ad4) Věznice se zde podle ní o změny snaží a vytváří k tomu adekvátní podmínky.

ad5) Zde uvedla, že v jejich věznici škola, že kompletní statistiky nezná, ale vzhledem ke Covidu-19 tohle není aktuální.

ad6) Se systémem SARPO moc zkušeností nemá, je to otázka přímo na občanské zaměstnance.

ad7) Podle ní je SARPO jediný systém, který ve věznici funguje. Neví, co by bez něj dělali.

ad8) Ke zjednodušení administrativy podle dozorkyně nedošlo, možná došlo k opaku.

ad9) Bohužel Koncepti obsahově nezná, proto se k novým trendům vyjádřit nemohla.

ad10) Opět nedokáže odpovědět, protože ani předcházející Koncepti nezná.

ad11) Zde uvedla, že by si spíše přála, aby dozorcí mohli provádět přísnější kontroly, aby byly návštěvy online nebo za přepážkou. Tím by se zamezilo různým negativním vlivům jako pašování drog nebo telefonů.

ad12) Covid-19 měl dopad všude, tedy i na vězeňské prostředí.

ad13) Závěrem uvedla, že se omlouvá, že nemohla odpovědět lépe, neboť k jejím povinnostem nepatří obsah Koncepce znát.

Dne 15. 2. byl uskutečněn druhý a poslední rozhovor s panem Y. Opět vzhledem ke slíbené anonymitě dozorce nebude uvedeno ani jeho jméno, ani jméno věznice, kde vykonává svou činnost. Opět kvůli větší vzdálenosti a kvůli zajištění komfortnějších podmínek byl rozhovor veden na dálku elektronicky. Po navázání kontaktu, přivítání, výměně zkušeností a úvodních informací jsme se pustili do připravených otázek.

ad1) Na první otázku dozorce odpověděl, že o Koncepti slyšel, ale neví, čeho se přesně dotýká.

ad2) U druhé otázky sdělil, že body Koncepce jsou mimo jeho kompetenci.

ad3) Ve třetí otázce odpověděl, že neví, že je to otázka spíše na vedení.

ad4) Ve čtvrté otázce odpověděl, že zaměstnanost se zvyšuje od té doby, kdy mohou vězni pracovat mimo objekt věznice. U nich ve věznici jsou omezené kapacity, a proto tam pracují skoro všichni. Toto je u nich ve věznici dlouhodobý trend.

ad5) V páté otázce týkající se vzdělanosti uvedl, že kurzy momentálně neprobíhají z důvodu onemocnění Covid-19. Před touto nemocí kurzy normálně

probíhaly, šlo například o sebeobranu, angličtinu nebo střeleckou přípravu. Co se týká občanských zaměstnanců, uvedl, že neví, jak to mají.

ad6) V šesté otázce odpověděl, že zkušenosti se SARPO nemá. Nikdy ho nezpracovával.

ad7) V sedmé otázce uvedl, že jej nemůže posoudit, je to však účinný systém a nemá ho s čím srovnávat.

ad8) Ke zjednodušení administrativy podle jeho názoru určitě nedošlo.

ad9) Na otázku perspektivy uvedl, že neví, Koncepti nastudovanou nemá.

ad10) K naplnění Konceptu z jeho strany podle dosavadních zkušeností nejspíš nedojde.

ad11) K otázce tipů a rad uvedl, že by bylo vhodné, kdyby vězněné osoby měly více povinností a méně práv.

ad12) Na otázku týkající se Covidu-19 odpověděl, že Covid-19 dopad určitě měl, a to především na kurzy, aktivity a návštěvy (návštěvy probíhaly přes skype).

ad13) Závěrem sdělil, že se SARPO nepracuje, to je otázka na jiné osoby. Ty SARPO zpracovávají a následně vyhodnocují.

5.4. Vyhodnocení

Empirická část této diplomové práce se zabývala novými trendy v českém vězeňství. Autor zde použil tři metody, kterými jsou analýza veřejně dostupných informací, dotazník a řízený rozhovor.

5.4.1 Výstupní zpráva analýzy veřejně dostupných informací

V rámci analýzy veřejně dostupných informací se autor zaměřil na nový trend zaměstnávání, vzdělávání, programy zacházení, SARPO a nezapomněl ani na elektronicky monitorovací systém. V samotném závěru své analýzy věnoval část i jiným zbývajícím trendům, které taktéž podrobil krátké analýze. Ve své analýze veřejně dostupných informací (statistiky, webové stránky, zprávy) a analýze cílů uvedených v Konceptu českého vězeňství do roku 2025 dospěl k mnoha závěrům:

- Evaluace, tak jak je uvedena v Konceptci, je po letech 2017 více a více zanedbatelná a ztrácí přehlednost (chybí zde přesné informace o činnosti a naplnění jednotlivých cílů).
- Akční plány, které jsou s evaluací spojeny, jsou po roce 2017 nedostačující.
- Všechny cíle uvedené v Konceptci se doposud nepodařilo splnit, nicméně lze pozorovat určité dílčí úspěchy (snížení počtu drogově závislých o 1670 osob, tedy 13,4% nebo zavedení karty věznice).
- Je velice pravděpodobné (i s ohledem na Covid-19), že Konceptce do roku 2025 nebude zcela splněna.
- Zaměstnanost vězňů se podle statistik a snahy daří zvyšovat i přes případné překážky, jakou je např. Covid-19.
- VS ČR se stále potýká s nedostatkem odborného a zkušeného personálu.
- K výraznému vzdělávání jak na úrovni základního, středního, tak i vysokoškolského nedochází.
- Instituce poskytující vzdělávání personálu VS ČR je nedostačující.
- Chybí zde komplexně zaměřená instituce pro penologické a další vzdělání personálů VS ČR.
- Na rozdíl klasického vzdělávání dochází k nárůstu odborných kurzů a kvalifikací. O ty je mezi vězněnými osobami zájem.
- SARPO je jediný a účinný systém, kterým VS ČR disponuje.
- K celkovému naplnění mnoha cílů uvedených v Konceptci chybí pevně stanovený finanční rámec a pevně stanovený plán.
- Akční plány pro jednotlivé roční období jsou nedostačující.

5.4.2. Výstupní zpráva dotazníků

V dotazníkové části bylo osloveno deset subjektů, mezi které patřily věznice po celé České republice. Žádná z oslovených věznic na dotazník nebyla schopna odpovědět. Důvodů bylo mnoho, šlo např. o nekompetentnost, nedostatek formální podoby, nedostatek času a mnoho dalších důvodů, až např. po rozkazovou podobu. Následně po velkém neúspěchu získání dotazníku formální

cestou se autor rozhodl oslovit pár kolegů z Vězeňské služby České republiky. Autorovi se zde podařilo získat tři odpovědi. Šlo vidět, že dozorcí měli s vyplněním dotazníků problém. Hlavním problémem byla především neinformovanost. **Je alarmující, že jako přímí vykonavatelé neznají samotné cíle, ke kterým české vězeňství směřuje, a taky fakt, že nejsou vedením o tomto dění informováni.** Důvod je dán tím, že znalost nebo základní přehled o Koncepci nemají v popisu činnosti a ani neprobíhá žádný kurz, který by mnozí určitě uvítali jako příjemnou změnu. Shrnutím a komparací všech odpovědí z dotazníků lze dospět k těmto závěrům.

- **Chybí zde prostor pro obecné vzdělávání, dozorcí se musejí často sebevzdělávat sami.**
- **O plnění Koncepce nejsou dozorcí informováni.**
- **Zaměstnanost se podle dozorců lehce zvyšuje. Důvodem je např. práce mimo věznici.**
- **Počet personálu se zvyšuje.**
- **Nedochází ke zjednodušení administrativy.**
- **SARPO je podle dozorců systém, který funguje.**
- **O programy zacházení je zpravidla zájem.**
- **Covid-19 omezil určité činnosti, jako jsou např. kurzy nebo návštěvy.**

Dále se autorovi k dotazníku vyjádřilo i Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, ke kterému se dotazník musel dostat přes oslovené věznice. Dotazník ale zodpovězen nebyl. V e-mailu autor dostal odpověď, která se opět vyhýbala jeho vyplnění. Závěrem bylo rovněž sděleno, že zodpovězení není možné, protože by mohlo dojít k narušení bezpečnosti sítě.

Jako poslední pro nedostatek informací a pro skutečnosti, které nastaly, bylo oficiálně osloveno i GŘ VS ČR. V jejich odpovědi bylo uvedeno, že autorova žádost nesplňuje podmínky žádosti a trpí vadami. Na tuto výtku autor odpověděl, ale doposud nepřišla žádná odpověď (1. 3. 2022).

5.4.3. Výstupní zpráva rozhovorů

V empirické části byly zaznamenány dva rozhovory. Byli osloveni dva pracovníci z VS ČR, kteří vykonávají pozici dozorců. Oba požádali o anonymitu

a následovali jednotlivé rozhovory. Vyhodnocením jejich odpovědí autor dospěl k těmto závěrům:

- **Jednotlivé odpovědi se od sebe moc nelišily.**
- **Byla zde vidět podobnost odpovědí dozorců jako v předchozím případě u dotazníků.**
- **V odpovědích se objevuje stejný postoj k neinformovanosti o Konceptu.**
- **Oba kolegové se shodli například v otázce zaměstnanosti, kdy jde vidět, že se věznice snaží o zvýšení zaměstnanosti vězňů a vytváří jim adekvátní podmínky.**
- **Ke zjednodušení administrativy podle dozorců nedošlo.**
- **Oba dozorcí si myslí, že podmínky pro vězně by měly být přísnější a vězni by měli mít méně práv.**
- **Dozorcí zkušenost se SARPO nemají, nespadá to do jejich činnosti.**
- **Covid-19 měl dopad na celý vězeňský systém (návštěvy, kurzy).**

5.4.4. Výstupní zpráva empirické části

V celkovém shrnutí, které autor ve své empirické části získal a komparací všech informací dospěl k následujícímu závěru.

- **S velkou pravděpodobností nedojde ani do roku 2025 ke splnění Konceptu pro české vězeňství do roku 2025 a k naplnění jejich cílů.**
- **Chybí zde důležité předpoklady pro její splnění, jako je pevně stanovený rámec plánování a zajištění financování.**
- **Určité cíle, které si Koncept stanovila, z části splnila. Jiné se rozpracovávají a vylepšují.**
- **Ačkoliv Covid-19 přinesl určité překážky do českého vězeňství, VS ČR si s nimi dobře poradila.**

Za zmínku stojí elektronicky monitorovací systém, kde i přes případné chyby můžeme pozorovat snahu o jeho znovuzavedení a funkční zprovoznění. V rámci výzkumu byl zjištěný i fakt, že Vězeňská služba České republiky spolu s jejími věznicemi a Generálním ředitelstvím VS ČR je z hlediska provádění výzkumu či jiných prací velmi složité prostředí. Na druhou stranu disponují velice

podrobnými Statistickými ročenkami, které se každoročně vydávají, a rok od roku jsou obsáhlejší. Jsou zde kvalitně zpracovány detailní informace o vězních, personálu až po detailní statistiky a grafy. Kromě vydávání každoročních statistik se také podílejí na penologických výzkumech spolu s Institutem pro kriminologii a sociální prevenci.

Závěr

Tato diplomová práce představuje shrnutí aktuálně moderních trendů v českém vězeňství a poukazuje na splněné a nesplněné cíle uvedené v Konceptci českého vězeňství do roku 2025. Práce zohledňuje aktuální situaci v souvislosti s moderními trendy a následným plnění Koncepce, jak je uvedeno v jejich jednotlivých cílech.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části, a to část teoretickou a empirickou. V teoretické části, kde jsou uvedeny základní informace, terminologie a jsou zde zároveň uvedeny nové moderní trendy a cíle. Tyto trendy a cíle jsou obsaženy v Konceptci českého vězeňství do roku 2025. Druhá empirická část je hlavním přínosem této práce. Zabývala se jednotlivými cíli a jejich plněním. Hlavním cílem autora bylo zodpovědět otázky, které se týkaly reálného naplnění Koncepce, její splnitelnosti v oblasti vytýčených moderních trendů a praxí. Dále se zabýval otázkami týkajícími se zaměstnanosti, vzdělávání, programů zacházení a SARPA, které autor vytýčil jako zásadní v porovnání s harmonogramem cílů uvedených v Konceptci českého vězeňství do roku 2025. Pro úplnost uvedených cílů a moderních trendů byly zpracovány i další trendy uvedené v Konceptci českého vězeňství do roku 2025. Autor v rámci empirické části provedl rozsáhlý výzkum, kdy pro získání informací použil analýzu veřejně dostupných informací, dotazník a řízený rozhovor. Následně zjištěné údaje analyzoval, komparoval a kompletní výsledek s jednotlivými závěry uvedl v podkapitole vyhodnocení. Ve vyhodnocení lze nalézt závěry z jednotlivých použitých metod. Nejdůležitějším závěrem je v empirické části fakt, že s největší pravděpodobností nebudou cíle uvedené v Konceptci českého vězeňství do roku 2025 splněny a že koncepční cíle ne vždy reflektují současnou realitu splnění a praxi. Tímto závěrem autor odpověděl na prioritní cíl uvedený na začátku této diplomové práce. Dále taky autor dospěl k závěru týkajícího se nezabezpečení finančního rámce, jak je v Konceptci uvedeno, a na který odkazuje i zpráva Nejvyššího kontrolního úřadu z roku 2019, která se ke Konceptci pro rok 2025 taktéž vyjádřila. Mezi dílčí cíle, jež se podařilo naplnit, lze zmínit snížení drogově závislých osob o 13,4 procenta (snížení o 1670 osob) nebo např. zavedení karty věznice. Ta zvyšuje pravděpodobnost využití věznice v rámci zaměstnávání

odsouzených a využití prostoru jednotlivých věznic, kterými disponují. I přes všechny zjištěné nedostatky, mezi které patří i zpracované Akční plány a výše uvedené závěry ve vyhodnocení, se moderní trendy v českém vězeňství pomalu formulují a zpracovávají do praxe. Je jen otázkou času, kdy se všechny cíle naplní. Nezbyvá než doufat, že následující Koncepce českého vězeňství splní všechny dosavadní cíle a že se poučí z chyb, které doposud nastaly. Doporučení autora je, že důležitou roli pro zpracování nové Koncepce českého vězeňství a splnění jednotlivých cílů bude hrát kvalitní tým (složený ze zkušených a reálně vykonávajících pracovníků, kteří se s výkonem a odsouzenými setkávají), reálné cíle (nenastavit si cíle moc vysoko ani nenastavovat vysoký počet cílů), pevné stanovení plánu jednotlivých cílů s harmonogramem jejich zahájení a realizace (jeden rok se zaměřit na modernizaci, druhý na výstavbu a třetí na vzdělávání). V neposlední řadě se musí počítat i se zajištěním finančního rámce, který je v současné době ekonomické krize těžko dosažitelný, ale bez kterého nelze dosáhnout potřebné modernizace a kvality vytýčených vizí a cílů. Pro takové případy se pak jeví jako vhodné využití různých finančních fondů, kterým je např. Norský fond nebo fondy EHP.

Dále je třeba uvést, že modernizace českého vězeňského systému je zdoluhavý proces, který se neuskuteční během jednoho roku, ale vyžaduje spoustu času, peněz, trpělivosti a zkušeností. Vězeňský systém, jako takový, je velice složitý. Systém pracuje s odsouzenými lidmi, kteří spáchali různě závažné společenské trestné činy a tyto osoby vyžadují pomoc mnoha pedagogů, psychologů, vychovatelů i dozorců, díky kterým je pak reálná šance na znovu začlenění odsouzené osoby zpět do společnosti a jež je hlavní náplní vězeňského systému. K následnému znovu začlenění a jakémusi zadostiučinění napomáhají právě ony nové trendy, které tento proces mohou mnohonásobně ulehčit.

Seznam použité literatury

Monografie

1. ČERNÍKOVÁ, Vratislava: *Základy penologie pro policisty*. 1. vydání. Praha: Policejní akademie ČR, 2002. ISBN 80-7251-101-1.
2. GŘIVNA Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. *Kriminologie*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.
3. RAZSKOVÁ, Tereza a Stanislava HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie I*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2018. ISBN 978-80-7435-716-9
4. ŠTĚRBA, Vladislav. *Penologie*. Praha: Armex, 2007. ISBN 978-80-86795-48-5.
5. VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA, Jana HULMÁKOVÁ a kol. *Základy kriminologie o trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-732-3.

Časopisecké články

1. JIŘIČKA, Václav et al. Hodnocení kriminogenních rizik a potřeb odsouzených nástrojem SARPO. *Soudce*, 2013, roč. XV, č. 10, str. 5-10. ISSN 1211-5347.
2. MAREŠOVÁ, Alena a Miroslav TAMCHYNA. Je anglické vězeňství náš vzor?. *Kriminalistika*, 2017, roč. L, č. 1, s. 23-33. ISSN 1210-9150.
3. MAREŠOVÁ, Alena. Trendy vězeňství ve světě - soumrak optimistických předpovědí. *Trestní právo*, 2020, roč. XXIV, č. 3, str. 4-9. ISSN 1211-2860.
4. PETRAS, Michal et al. Vývoj nástroje na hodnocení kriminogenních rizik a potřeb pachatele SARPO. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. IX, č. 9, str. 283-290. ISSN 1213-5313.
5. PETRAS, Michal., Eva BIEDERMANNOVÁ a Jindřich HŮRKA.: Risk/Need Assessment – Nový metodologický nástroj? *České vězeňství*, 2006, roč. XIV, č. 5, str. 11-13. ISSN 1213-9297.

Zákonná úprava a IAŘ (interní akty řízení)

1. Nařízení vlády č. 361/2017 Sb., o výši a podmínkách odměňování odsouzených zařazených do práce ve výkonu trestu odnětí svobody v posledním znění.
2. Pokyn Ministerstva spravedlnosti č. 5/2019, Organizační řád Ministerstva spravedlnosti v posledním znění.
3. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících předpisů v posledním znění.
4. Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě v posledním znění.
5. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v posledním znění.
6. Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky v posledním znění.
7. Zákon č. 269/1994 Sb., o rejstříku trestů v posledním znění.

Webové stránky a elektronické zdroje.

1. ceska-justice.cz: článek o nové koncepci [online]. [cit. 20. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2016/01/koncepce-vezenstvi-do-roku-2025-vezni-by-si-meli-sami-pestovat-potraviny-i-chovat-zvirata-prostor-cel-by-se-mel-zvetsit/>.
2. ceska-justice.cz: kapacita věznic [online]. [cit. 24. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/08/pocet-veznu-klesa-pod-hranici-19-tisic-kapacita-veznic-je-ale-stale-temer-naplнена/>.
3. ceska-justice.cz: přeplněnost věznic [online]. [cit. 17. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/08/pocet-veznu-klesa-pod-hranici-19-tisic-kapacita-veznic-je-ale-stale-temer-naplнена/>.
4. ceska-justice.cz: rozhovor se Simonem Michailidisem [online]. [cit. 16. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/11/novy-reditel-vezenske-sluzby-simon-michailidis-rikat-ze-vezeni-je-jako-hotel-je-proste-hloupe/>.
5. ceskakriminologie.cz: nástroj SARPO [online]. [cit. 13. 1. 2022]. Dostupné z: <https://ceskakriminologie.cz/cs/archiv/2021-120132/nastroj-sarpo-a-statistika-kazdodenni-penitenciarni-praxe>.

6. *ceskatelevize.cz: české vězeňství* [online]. [cit. 24. 11. 2021]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1733137-ceske-vezenstvi-preplnene-cely-malo-personalu-dlouhe-tresty>.
7. *ceskatelevize.cz: elektronické náramky* [online]. [cit. 23. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/11412378947-90-ct24/217411058130213/obsah/523508-stav-ceskeho-vezenstvi-elektronicke-naramky/>.
8. *cs.wikipedia.org: Igor Hendrych* [online]. [cit. 3. 11. 2021]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Igor_Hendrych.
9. *databáze-strategie.cz: Akční plán pro rok 2021* [online]. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/ms/strategie/akcni-plan-pro-rok-2021-ke-koncepci-vezenstvi-do-roku-2025?typ=detail#sid2658938>.
10. *dobre-knihy.cz: penológia* [online]. [cit. 5. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.dobre-knihy.cz/penologia-347392.html>.
11. *drogy-info.cz: zpráva o problematickém užívání psychoaktivních léků v České republice 2021* [online]. [cit. 10. 2. 2022]. Dostupné z: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33564/1113/VZ%20I%C3%A9ky%202021_pro%20web_fin_fin.pdf.
12. *fsps.muni.cz: recidiva* [online]. [cit. 15. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.fsps.muni.cz/inovace-SEBS-ASEBS/elearning/kriminologie/recidiva>.
13. *irozhlas.cz: článek o drogách a jeho taji VS ČR* [online]. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/vezenska-sluzba-ministerstvo-spravedlnosti-drogy-veznice-odpadni-vody-zakon-o_2005261109_nkr.
14. *irozhlas.cz: elektronické náramky* [online]. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/domaci-vezeni-elektronicke-naramky-tresty-soudy-cesko_2109250732_pat.

15. *irozhlas.cz: reintegrace vězňů* [online]. [cit. 16. 11. 2021]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/vezen-vezeni-recidiva-propusteni-integrace-do-spolecnosti-socialni-sluzby_2109261607_hyh.
16. *jstor.org: modern penology* [online]. [cit. 5. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/pdf/2142510.pdf>.
17. *justice.cz: Akční plán Koncepce 2025 pro rok 2016* [online]. [cit. 13. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.justice.cz/documents/12681/762277/Ak%C4%8Dn%C3%AD+pl%C3%A1n+koncepce+v%C4%9Bze%C5%88stv%C3%AD_2016.pdf/ee c733c2-7d45-4e7f-9cc5-6f983b4c8b20.
18. *justice.cz: Akční plán Koncepce 2025 pro rok 2017* [online]. [cit. 13. 1. 2022]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/762277/Ak%C4%8Dn%C3%AD+pl%C3%A1n+koncepce+v%C4%9Bze%C5%88stv%C3%AD_2017.pdf/205a0a cc-1866-4da0-b3fb-971f57a5a0d3.
19. *justice.cz: koncepce vězeňství* [online]. [cit. 2. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/koncepce-vezenstvi>.
20. *mvcr.cz: realizace programu zacházení s odsouzenými v návaznosti na jejich identifikované rizikové oblasti* [online]. [cit. 23. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/realizace-programu-zachazeni-s-odsouzenymi-v-navaznosti-na-jejich-identifikovane-rizikove-oblasti.aspx>.
21. *naramky.justice.cz: memorandum* [online]. [cit. 14. 1. 2022]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/ukonceni-elektronickeho-monitoringu/>.
22. *naramky.justice.cz: souhrnný přehled* [online]. [cit. 14. 1. 2022]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/wp-content/uploads/2021/12/Souhrnný-přehled-1.pdf>.
23. *nku.cz: kontrolní závěr z kontrolní akce* [online]. [cit. 15. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.nku.cz/assets/kon-zavery/k19007.pdf>.
24. *obase.cz: nástup trestu* [online]. [cit. 19. 11. 2021]. Dostupné z: <https://obase.cz/kdyz-musite-do-vezeni/jak-probiha-nastup-trestu-vazby/>.

25. obase.cz: *školáky ve věznicích* [online]. [cit. 8. 1. 2022]. Dostupné z: <https://obase.cz/skolaky-ve-veznicich/>.
26. ohremedia.cz: *článek Věznice Nové Sedlo* [online]. [cit. 12. 1. 2022]. Dostupné z: <http://www.ohremedia.cz/clanek/6810-prislusnici-vezenske-sluzby-i-obcansti-zamestnanci-ve-veznici-nove-sedlo-jsou-stejne-jako-odsouzeni-zavreni-za-vysokou-zdi>.
27. ok.cz: *výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody – kriminologická analýza* [online]. [cit. 15. 11. 2021]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/432.pdf>.
28. ok.cz: *výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody – kriminologická analýza* [online]. [cit. 15. 11. 2021]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/432.pdf>.
29. pmscr.cz: *ukončení spolupráce* [online]. [cit. 14. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/probacni-a-mediacni-sluzba-ukoncila-spolupraci-s-firmou-supercom/>.
30. researchgate.net: *european penology* [online]. [cit. 5. 11. 2021]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/321132730_European_penology_The_rise_and_fall_of_prison_population_rates_in_Europe_in_times_of_migrant_crises_and_terrorism.
31. slovník-cizích-slov.abz.cz: *recidiva* [online]. [cit. 7. 11. 2021]. Dostupné z: <https://slovník-cizích-slov.abz.cz/web.php/slovo/recidiva>.
32. vscr.cz: *Norské fondy* [online]. [cit. 24. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/clanky/detail/norske-fondy-ve-veznici-kurim>.
33. vscr.cz: *a máme to* [online]. [cit. 8. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-nove-sedlo/clanky/detail/a-mame-to>.
34. vscr.cz: *Akademie VS ČR* [online]. [cit. 11. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/akademie-vs-cr/sekce/soucasnost>.
35. vscr.cz: *aktivity vězněných osob* [online]. [cit. 19. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/vazebni-veznice-a-upvzd-brno/sekce/aktivity-veznenych-osob>.

36. vscr.cz: *aktuality* [online]. [cit. 23. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/aktuality#>.
37. vscr.cz: *aktuální počty zaměstnaných vězňů* [online]. [cit. 8. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/aktualni-pocty-zamestnanych-veznu>.
38. vscr.cz: *karta věznice* [online]. [cit. 8. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/vyhledavani?q=karta+v%C4%9Bznice&unitSectionsPage=1>.
39. vscr.cz: *koncepce vězeňství do roku 2025* [online]. [cit. 2. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>.
40. vscr.cz: *legislativa* [online]. [cit. 2. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/legislativa>.
41. vscr.cz: *memorandum* [online]. [cit. 14. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-oracov/clanky/detail/rekvalifikacni-kurz-pro-odsouzene>.
42. vscr.cz: *nabídky k zaměstnávání odsouzených* [online]. [cit. 8. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/nabidky-k-zamestnavani-odsouzenych>.
43. vscr.cz: *nové pracoviště pro odsouzené* [online]. [cit. 9. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-kynsperk-nad-ohri/clanky/detail/veznice-zahajila-provoz-noveho-pracoviste-pro-zamestnavani-veznu>.
44. vscr.cz: *penologický výzkum* [online]. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/penologicky-vyzkum>.
45. vscr.cz: *počet odsouzených* [online]. [cit. 8. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/>.
46. vscr.cz: *sarpo* [online]. [cit. 23. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/sarpo>.
47. vscr.cz: *sarpo charakteristiky odsouzených v českých věznicích* [online]. [cit. 24. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/sarpo/sarpo-charakteristiky-odsouzenych-v-ceskych-veznicich.pdf>.

48. vscr.cz: *Statistická ročenka 2020* [online]. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2020.pdf#page=32&zoom=100,53,94>.
49. vscr.cz: *Statistická ročenka 2020* [online]. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2020.pdf#page=32&zoom=100,53,94>.
50. vscr.cz: *Statistická ročenka VS ČR 2015* [online]. [cit. 8. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-vezenske-sluzby-ceske-republiky-za-rok-2015.pdf#page=88&zoom=100,90,94>.
51. vscr.cz: *vnější diferenciac*e [online]. [cit. 15. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/zmena-vnejsi-diferenciac>.
52. vscr.cz: *vnější diferenciac*e [online]. [cit. 15. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/clanky/detail/5338>.
53. vscr.cz: *výkon trestu a program zacházení* [online]. [cit. 22. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-rapotic/sekce/vykon-trestu-a-program-zachazeni>.
54. vscr.cz: *zaměstnávání odsouzených Kynšperk nad Ohří* [online]. [cit. 10. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-kynsperk-nad-ohri/sekce/zamestnavani-odsouzenych>.

Seznam příloh

Příloha č. 1 Rozhovor s dozorkyní X.....	1-3
Příloha č. 2 Rozhovor s dozorcem Y.....	1-3
Příloha č. 3 Obrázky odpovědi GŘ VS ČR	1-4

Příloha č. 1

Řízený rozhovor s dozorkyní X.

10. 2. 2022 jsem se elektronicky spojil s paní dozorkyní XY. Svolila s řízeným rozhovorem spojeným s mou diplomovou prací zaměřenou na téma Nové trendy v českém vězeňství. Po krátkém přivítání a několika slovech na úvod jsme přešli k 13 hlavním otázkám.

Já:

„Nejdříve bych se zeptal na první otázku. Máte jako dozorkyně povědomí o Koncepti českého vězeňství do roku 2025?“

Dozorkyně:

„No, můžu říct, že povědomí o Koncepti českého vězeňství do roku 2025 mám, ale obsahově její jednotlivé body neznám.“

Já:

„Dobře, děkuji. Nyní teda otázka č. 2. Co se podle Vás ve vaší věznici nesplnilo s odkazem na cíle uvedené v nové Koncepti?“

Dozorkyně:

„Tedy v naší věznici se určitě nějaké body splnily. Bohužel, nevím jaké.“

Já:

„Dobře. Přejdeme k otázce č. 3, došlo podle Vás ve vaší věznici k nějakým významným změnám v oblasti zaměstnanosti?“

Dozorkyně:

„Zde moc nevím, co mám odpovědět. Tohle je spíše otázka na vedení, které se tímto tématem zabývá.“

Já:

„Děkuji. Nyní otázka číslo 4. Došlo podle Vás ve vaší věznici k nějakým významným změnám v oblasti zaměstnanosti?“

Dozorkyně:

„Řekla bych, že se zde věznice snaží a vytváří adekvátní podmínky k tomu, aby k významným změnám věznice dospěla.“

Já:

„To chápu, to je dobře. Položím Vám tedy otázku číslo 5. Plní se podle Vás ve vaší věznici cíl o zvýšení vzdělanosti vězňů a personálu VS ČR, jak je uvedeno v Koncepti českého vězeňství do roku 2025?“

Dozorkyně:

„V první řadě musím říct, že v naší věznici není škola. Statistiky k tomuhle tématu neznám, ale vzhledem k Covidu-19 tohle není zcela aktuální.“

Já:

„Dobře. Má otázka číslo 6. Máte se SARPO osobní zkušenost?“

Dozorkyně:

„Se systémem SARPO moc osobních zkušeností nemám, to je otázka spíše pro občanské zaměstnance, kteří se SARPO pracují.“

Já:

„Děkuji. Čeká nás otázka číslo 7. Od roku 2012-2020 bylo zpracováno na 100 tisíc zpráv k SARPO. Je tedy podle vás SARPO tak účinné a využitelné?“

Dozorkyně:

„Podle mě je to jediný účinný systém, který ve věznicích funguje. Bez něj nevím, co bychom dělali.“

Já:

„To rád slyším, že funguje.“ Nyní přejdeme k otázce č. 8. Došlo podle Vás v případě programů zacházení od roku 2015 ke standardizaci či ke zjednodušení administrativy jako pár z mnoha cílů uvedených v účinné Koncepti českého vězeňství do roku 2025?“

Dozorkyně:

„Ke zjednodušení podle mě rozhodně nedošlo, možná došlo k opaku.“

Já:

„To není úplně pozitivní zpráva. Každopádně přejdeme k další otázce č. 9. Myslíte si, že nové trendy uvedené v nové Koncepti jsou účinné, použitelné a mají perspektivu?“

Dozorkyně:

„Bohužel, Koncepti obsahově neznám.“

Já:

„Dobře, chápu. Položím Vám teda další otázku. Myslíte si, že je nová Koncepce českého vězeňství do roku 2025 splnitelná a nebude navazovat na neúspěšnost předchozí Koncepce?“

Dozorkyně:

„Bohužel ani tady Vám moc neodpovím, neznám ani předchozí Koncepci.“

Já:

„Nic se neděje.“ Nyní tedy otázka č. 11. Máte nějaké tipy, rady, podněty pro další Koncepci českého vězeňství?“

Dozorkyně:

„Zde bych ráda řekla, že bych si spíš přála, aby se mohli provádět přísnější kontroly a aby byly návštěvy on-line nebo aby probíhaly za přepážkou. Tím by se zamezilo dost negativním vlivům, např. pašování drog nebo předávání telefonu. Tohle jsou dost velké problémy.“

Já:

„Dobře, tomu naprosto rozumím. Položím Vám teda další otázku. Měl na výše uvedené otázky vliv COVID-19?“

Dozorkyně:

„Pandemie Covid-19 měla dopad na celé vězeňské prostředí.“

Já:

„To naprosto chápu, dopadlo to na nás všechny. Nyní Vám položím závěrečnou otázku č. 13. Chtěla byste závěrem něco zmínit?“

Dozorkyně:

„Závěrem bych asi uvedla, že se Vám moc omlouvám, že jsem Vám nemohla lépe odpovědět, ale není to v mojí kompetenci a povinnostech znát Koncepci, máme jinou práci a na tohle prostě není čas.“

Příloha č. 2

Řízený rozhovor s dozorcem Y.

Je 15. 3. 2022 a já jsem se elektronicky spojil s panem dozorcem Y, se kterým jsem měl domluvenou schůzku a řízený rozhovor.

Po krátkém přivítání jsme přešli k jednotlivým otázkám.

JÁ:

„Dobrý den, pane Y.“

Dozorce:

„Dobrý den.“

JÁ:

„Pane dozorce, rád bych s Vámi provedl řízený rozhovor týkající se mé diplomové práce na téma Nové trendy v českém vězeňství a otázek na ni navazujících. Souhlasíte tedy s poskytnutím rozhovoru?“

Dozorce:

„Ano, souhlasím. Prosím, můžeme začít.“

JÁ:

„Děkuji. Položil bych Vám první otázku. Máte jako dozorce povědomí o Koncepti českého vězeňství do roku 2025?“

Dozorce:

„No o Koncepti povědomí moc nemám, spíš jsem o ní něco málo slyšel.“

JÁ:

„Dobře, děkuji, pane dozorce. Nyní otázka číslo 2. Co se podle Vás ve vaší věznici nesplnilo s odkazem na cíle uvedené v nové Koncepti?“

Dozorce:

„Zde Vám moc nepovím, jde to mimo moje kompetence.“

JÁ:

„Děkuji, přejdeme k otázce číslo 3, došlo podle Vás ve vaší věznici k nějakým významným změnám v oblasti zaměstnanosti?“

Dozorce:

„Tuto problematiku s námi jako dozorci nikdo neřeší, takže Vám toho moc neřeknu.“

JÁ:

„To je opravdu škoda. Otázka číslo 4. Došlo podle Vás ve vaší věznici k nějakým významným změnám v oblasti zaměstnanosti?“

Dozorce:

„Zaměstnanost se u nás zvyšuje, a to především od té doby, co mohou naši vězni pracovat mimo objekt věznice. Můžu Vám říct, že u nás pracuje skoro každý. Máme ovšem omezené kapacity. Tohle vše, co jsem Vám řekl, je ale dlouhodobým trendem u nás.“

JÁ:

„Otázka č. 5. Plní se podle Vás ve vaší věznici cíl o zvýšení vzdělanosti vězňů a personálu VS ČR, jak je uvedeno v Koncepti českého vězeňství do roku 2025?“

Dozorce:

„No kurzy u nás momentálně neprobíhají a to z důvodu covidu. Předtím probíhaly normálně. Měli jsme kurzy sebeobrany, angličtinu ale i střelecké kurzy.“

JÁ:

„Děkuji, kurzů je mi líto, pojďme prosím na otázku č. 6. Máte se SARPO osobní zkušenost?“

Dozorce:

„Zkušenosti se SARPO opravdu nemám, nikdy jsem ho nezpracovával.“

JÁ:

„Chápu, přejdeme na otázku č. 7. Od roku 2012-2020 bylo zpracováno na 100 tisíc zpráv k SARPO. Je tedy podle vás SARPO tak účinné a využitelné?“

Dozorce:

„Tohle nedokážu posoudit, jelikož jsem ho nikdy nezpracovával, jak jsem uvedl v předchozí odpovědi. Nicméně co vím, je to účinný, jediný systém a nemám ho s čím srovnávat.“

JÁ:

„Otázka č. 8. Došlo podle Vás v případě programů zacházení od roku 2015 ke standardizaci či ke zjednodušení administrativy jako pár z mnoha cílů uvedených v účinné Koncepti českého vězeňství do roku 2025?“

Dozorce:

„K administrativě můžu říct jen to, že ke zjednodušení rozhodně nedošlo.“

JÁ:

„Zde jsem předpokládal opačnou odpověď, ale nic se neděje. Nyní Vám položím otázku č. 9. Myslíte si, že nové trendy uvedené v nové Konceptci jsou účinné, použitelné a mají perspektivu?“

Dozorce:

„Jestli jsou nové trendy v Konceptci perspektivní nebo účinné, nevím, protože Konceptci nemám nastudovanou.“

JÁ:

„Rozumím, přejdeme na otázku č. 10. Myslíte si, že je nová Konceptce českého vězeňství do roku 2025 splnitelná a nebude navazovat na neúspěšnost předchozí Konceptce?“

Dozorce:

„Myslím si, že podle mých dosavadních zkušeností k naplnění Konceptce rozhodně nejspíš nedojde.“

JÁ:

„Dobře, položím Vám otázku č. 11. Máte nějaké tipy, rady, podněty pro další Konceptci českého vězeňství?“

Dozorce:

„Zde by podle mě bylo velmi vhodné, kdyby vězni měli více povinností a méně práv, ale je to jen můj osobní názor.“

JÁ:

„Otázka č. 12. Měl na výše uvedené otázky vliv COVID-19?“

Dozorce:

„Covid dopad určitě měl, šlo především o to, že se to podepsalo hodně na kurzech nebo návštěvách (návštěvy probíhaly často přes skype).“

JÁ:

„Děkuji, a nyní Vám položím poslední otázku. Chtěl byste závěrem něco zmínit?“

Dozorce:

„Závěrem bych se rád vyjádřil k SARPO a omlouvám se, že jsem nemohl lépe odpovědět, protože se SARPO nepracuji, se SARPO pracují jiní lidé.“

Příloha č. 3

Vězeňská služba České republiky Generální ředitelství Praha

Soudní č. 1672/1a, pošt. příhrádka 3, 140 67 Praha 4, tel.: 244 024 111, fax: 244 024 809, ISDS: k86abch

Č. j.: VS-24053-2/ČJ-2022-800040-INFZ

V Praze dne 2. února 2022

Pan
Vojtěch Pavelek, nar. 22. 9. 1997
Stará Ves 166
743 01 BÍLOVEC
E-mail: pavelek.vojtech@seznam.cz

Počet výtisků: 1 (spis)
Počet stránek: 4
E-mailem

VÝZVA

k upřesnění žádosti o poskytnutí informace

Vězeňská služba České republiky, se sídlem Soudní 1672/1a, 140 67 Praha 4, subjekt povinný dle ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů („povinný subjekt“), obdržela dne 28. ledna 2022 prostřednictvím poskytovatele poštovních služeb požadavek na poskytnutí informace ve smyslu čl. 17 Listiny základních práv a svobod („Listina“) a v souladu s první úpravou v zákoně č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů („zákon o svobodném přístupu k informacím“). Žádost o informace podal pan Vojtěch Pavelek, nar. 22. 9. 1997, doručovací adresa Stará Ves 166, 743 01 Bílovec, e-mail: pavelek.vojtech@seznam.cz („žadatel“). Žádost byla zaevidována pod čj. VS-24053-1/ČJ-2022-800040-INFZ.

V obsahu podání žadatel vyjmenovává vícero obecně formulovaných požadavků, včetně dotazů na názory či vytyčení nových informací, cit.:

- 1) Co se podle Vás splnilo v již účinné Koncepti českého vězeňství do roku 2025?
- 2) Co se podle Vás nespíná v nyní účinné Koncepti českého vězeňství do roku 2025?
- 3) Zvýšila se podle Vás zaměstnanost vězňů?
- 4) Došlo k navýšení počtu personálu VS ČR včetně občanských zaměstnanců?
- 5) Plní se podle Vás cíl o zvýšení vzdělanosti vězňů?
- 6) Dochází ke zvýšení vzdělanosti personálu VS ČR uvedené v Koncepti českého vězeňství do roku 2025?
- 7) Je podle Vás SARPO přínosem při práci s vězni?
- 8) Je o zařazení do programu zacházení mezi vězni zájem?
- 9) Došlo podle Vás ke zjednodušení administrativy, jak uvádí nová Koncepte českého vězeňství?
- 10) Došlo k navýšení počtu vychovatelů?
- 11) Myslíte si, že je nová Koncepte českého vězeňství do roku 2025 splnitelná ve všech bodech, jen v menší části nebo nespílitelná vůbec?

- 12) *Máte nějaké tipy, rady, podněty pro další Koncept českého vězeňství?*
- 13) *Měl na výše uvedené otázky nějaký dopad Covid-19?*
- 14) *Pokud máte nějaké poznatky o plnění Konceptu mimo výše uvedené, uveďte je prosím zde: ...*

I.

Na úvod řízení povinný subjekt předestlá, že právo na svobodný přístup k informacím je ústavně zakotveno v čl. 17 Listiny. Právo na informace není bezbřehé či absolutní, ale zachovává určitá, přesně vymezená omezení a limity. K tomu judikoval Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 31. července 2013 (IV. ÚS 1684/11): „*Naplnění podmínky nezbytnosti omezení základního práva jednotlivce na informace vyplývající ze zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, je nutné zkoumat v každé jednotlivé věci podle okolností konkrétního případu.*“.

Povinný subjekt po podrobném seznání skutkového a právního stavu, po posouzení žádosti z hlediska ústavního práva na svobodný přístup k informacím a ve smyslu právní úpravy v zákoně o svobodném přístupu k informacím, na základě judikatury Nejvyššího správního soudu a Ústavního soudu, po posouzení obsahu žádosti ve smyslu ustanovení § 37 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů („správní řád“), a po provedeném správním uvážení seznal, že jsou splněny podmínky k aplikaci institutu výzvy k upřesnění předložené žádosti.

Z právní úpravy provedené v ustanovení § 14 odst. 5 písm. b) zákona o svobodném přístupu k informacím, totiž výslovně vyplývá, je-li „1. žádost nesrozumitelná, 2. není z ní zřejmé, jaká informace je požadována, 3. žádost je formulována příliš obecně“, uplatní se institut písemné výzvy k odstranění vady podání. A je na žadateli, aby žádost blíže specifikoval, upřesnil.

V první řadě se výzva k doplnění žádosti vztahuje k časovému údaji, kdy ze strany žadatele není diferenciováno, za jaké konkrétní období se požadovaných informací domáhá, žadatelem uvedené formulace jsou z tohoto hlediska objektivně příliš obecně pojaté. Dále se výzva k doplnění žádosti vztahuje k požadavkům, které se dle povinného subjektu objektivně vztahují k dotazům na názory a vytváření nových informací, u kterých platí informační výtaka dle § 2 odst. 3 zákona o svobodném přístupu k informacím. Konkrétně se jedná např. o dotazy na názory vztahujících se k určitému „plnění“ Konceptu českého vězeňství do roku 2025, dále dotazy na názory ohledně dopadu onemocnění Covid-19, dotazy mimo uvedené požadavky, dotazy na „rady, tipy a podněty“, dotazy na neurčité pojmy např. „zájem, zjednodušení“ apod.

Pakliže by povinný subjekt musel zkoumat, zdali disponuje požadovanými informacemi u takto formulovaných jednotlivých požadavků, které jsou svým obsahem z různých tematických oblastí, vyvolal by tím v jeho podmínkách rovněž stav představující časově náročnou činnost, která se objektivně vymyká běžnému poskytování informací. Nastala by situace pro smysluplné uplatnění institutu mimořádně rozsáhlého vyhledávání informací podle ustanovení § 17 zákona o svobodném přístupu k informacím a zaslání výzvy k úhradě nákladů a na straně žadatele zvážení úhrady finanční částky, jakožto nákladů za mimořádně rozsáhlé vyhledávání informace.

Jak uvádí rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. října 2016 (čj. 5 As 35/2016 – 25): „*Mimořádnou rozsáhlou vyhledávání informací je potřeba posuzovat např. z hlediska časové náročnosti vyhledávání (rozsáhlá vyhledávací aktivita), umístění informací na odloučeném pracovišti, povahy požadovaných informací a poměrů povinného subjektu.*“.

Jak již bylo zmíněno, podle ustanovení § 17 odst. 1 zákona o svobodném přístupu k informacím jsou povinné subjekty ve vztahu k poskytování informací oprávněny žádat úhradu za mimořádně rozsáhlé vyhledání informací. Rovněž unijní právo implementované do českého právního řádu upravuje poskytnutí informace (zpracování odpovědi na žádost o informaci) a její vyhledání (včetně vyhledání údajů, které dle zákona není možno žadateli o informaci poskytnout), přičemž umožňuje vyžadovat úhradu za mimořádně rozsáhlé vyhledání informací. Patří se odkázat na čl. 6 odst. 1 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/98/ES, ve znění Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/37/EU, který výslovně připouští možnost vyžadovat úhradu nákladů vzniklých nejen při rozmnožování a při rozšiřování informací, ale též při jejich zpřístupňování.

Výše úhrady za mimořádně rozsáhlé vyhledávání informací se vypočítává podle Instrukce Ministerstva spravedlnosti č. 20/2011 (čj. 286/2011-OT-OSV ze dne 17. července 2011), kterou se stanoví sazebník úhrad za poskytování informací ve smyslu zákona o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů; podle ustanovení § 4 platí, že „pokud je poskytnutí informace spojeno s mimořádně rozsáhlým vyhledáváním informací, stanoví se výše úhrady za každou hodinu vyhledávání jedním pracovníkem na 200,- Kč. V případě mimořádně rozsáhlého vyhledávání informací více pracovníky je výše úhrady vypočtena součtem částek připadajících na každého pracovníka.“.

Přitom vždy platí, že „účelem právní úpravy (požadavku úhrady) je ochrana veřejných financí pro případy, že by náklady na poskytnutí informací povinný subjekt finančně zatěžovaly, nikoli zamezení nebo zpoplacení přístupu k informacím. Nejedná se tak o platbu za poskytnutí informace, ale o úhradu nákladů vynaložených na poskytnutí informace“ (usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 31. srpna 2011, čj. 8 Ao 4/2011 – 22).

II.

Povinný subjekt tímto vybízí žadatele k bližšímu vymezení žádosti, zúžení, upřesnění, potažmo ke konkrétnějšímu, bližšímu objasnění, upřesnění předmětu požadovaných informací.

Lze v té souvislosti poukázat na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. srpna 2013 (čj. 1 As 47/2013 – 52), který zdůraznil: „Pokud by se měl každý dotázaný správní orgán nad rámec formulace žádosti o informace zabývat tím, co vlastně žadatel chce vědět, mohlo by lehce dojít k naprosto zbytečnému zavalení povinných orgánů prací nadbytečnou“.

Také respektovaná judikatura zdůraznila odpovědnost žadatele za takové vymezení požadavku na informace, aby povinný subjekt mohl bez pochybností učinit závěr, jaké informace vlastně mají být poskytnuty (viz zmíněný rozsudek Nejvyššího správního soudu čj. 1 As 47/2013 – 52). A mohly informace být poskytnuty způsobem, kdy by nemusel povinným subjektem být aplikován institut úhrady nákladů za mimořádně rozsáhlé vyhledávání informací.

Uprášení žádosti (její zúžení, bližší vymezení či charakteristika předmětu úpravy apod.) je plně v zájmu žadatele, aby nezískával informace jemu v podstatě nepotřebné, přičemž by ale za ně měl uhradit finanční náklady za jejich vyhledání a zpřístupnění.

Pokud se jedná o požadavky jako takové, povinný subjekt rovněž v rámci základních principů dobré správy žadateli doporučuje se požadovaných informací domáhat pomocí obecných právních předpisů (např. správní řád) a obecných žádostí (nikoliv s odkazem na zákon o svobodném přístupu k informacím) podle těchto předpisů adresovaných na konkrétní organizační složky Vězeňské služby České republiky, které se danou, žadatelem požadovanou

konkrétní problematikou, blíže zabývají, a jsou tudíž schopny žadateli poskytnout (pokud jimi ovšem disponují) relevantní, požadované informace.

III.

Na závěr výzvy k upřesnění žádosti adresované žadateli ve smyslu § 14 odst. 5 písm. b) zákona o svobodném přístupu k informacím, nutno zdůraznit, že pokud ze strany žadatele nedojde ke zhojení vad žádosti o poskytnutí informací do 30 dnů ode dne doručení výzvy k odstranění vad podání, je založena legitimita rozhodnutí o odmítnutí žádosti podle § 15 odst. 1 zákona o svobodném přístupu k informacím, ve spojení s § 14 odst. 5 písm. b) tohoto zákona.

Mgr. Alice Hladíková
Digitálně podepsal
Mgr. Alice Hladíková
Datum: 2023.03.02
16.1.1.021 +0100

Jaroslav Bauer
ředitel odboru správního
z p. Mgr. Alice Hladíkové v. r.

Za správnost: Mgr. et Mgr. Michal Polák